

Qüvvət elmdədir...

Nizami Gəncəvi

HAYKA
Organ Президиума Национальной академии наук Азербайджана
SCIENCE
Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin orqanı

№ 26 (1423)

Cümə, 26 iyul 2024-cü il

Qəzet 1984-cü ildən nəşr olunur

UNMASKING FALSE NARRATIVES: CONFRONTING DISINFORMATION

July 20-22, 2024
Shusha, Azerbaijan

Şuşada 2-ci Qlobal Media Forumu keçirilib Prezident İlham Əliyev Forumda iştirak edib

İyulun 20-də "Yalan məlumatların ifşası: Dezinformasiyaya qarşı mübarizə" mövzusunda 2-ci Şuşa Qlobal Media Forumu açılış mərasimi keçirilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Forumda iştirak edib ve sualları cavablandırıb.

Moderator - "Euronews" televiziyanın aparıcısı və prodüseri xanım Rebekka Maklaflin-İlham Prezident İlham Əliyeva tədbirə qatıldığına görə teşəkkürünü bildirib: "Mən şadam ki, bugünkü tədbirimiz Zati-aliləri, cənab İlham Əliyevin himayəsi altında keçirilir... Bu gün burada əllidən artıq ölkəni təmsil edən nümayəndələr var. Biz Şuşada yalan məlumatların ifşasına həsr edilmiş bir tədbirdə iştirak edirik. Bu, dezinformasiya ile mübarizə baxımından çox vacib bir vəzifedir. Bu gün, əlbəttə ki, informasiyanın inkişafı bizim sahə üçün çox əhəmiyyətlidir. Amma burada, əlbəttə ki, manfi hallar da var. Burada media sektorunu təmsil edən nümayəndələrimiz var, onlar da öz əllərindən gələni edirlər ki, cəmiyyəti məlumatlandırsınlar".

Forumda moderator sünüz intellekt, media sahəsində məlumatlandırma və iqlim fəaliyyəti, eləcə də COP29-la bağlı mövzuların müzakirə ediləcəyini bildirib.

Moderator Prezident İlham Əliyevə ölkəmizdə keçenlikli Forumdan sonra bu günədək media sahəsində hansı dəyişikliklərin baş verdiyi ilə bağlı sual verib.

Tədbirə dəvətə görə teşəkkürünü bildirən dövlətimizin başçısı Forumda 49 ölkədən və ev sahibi ölkədən nümayəndələrin, jurnalistlərin olduğunu qeyd edib, Qarabağda ikinci dəfə əllidən artıq ölkənin nümayəndəsinin bir araya gəldiyiniBURGULAYIB.

"Mən xatırlayıram ki, ötən il məhz bu audiotarıyada, məhz bu tarixdə mənim iştirakçılarla çox

maraqlı söhbətim oldu və o vaxt mən arzumu bildirdim ki, bu forum bir ənənəyə çevrilisin və göründüyü kimi, bu tədbir artıq bir ənənəyə çevrilibdir. Deyərdim ki, mən ötən forumdan bəri regionda və ölkədə baş verən hadisələrlə bağlı geniş dənişməngələşmə başlasam, bizim vaxtimız qalmaz. Bu, təkcə media sahəsində deyil, ümumiyyətə, ölkədə və regionda baş verən hadisələrdər. Cənubi Qafqaz regionuna gəldikdə deyə bilerəm ki, biz tarixi transformasiyanın şahidiyik, tarixi, geosiyasi dəyişikliklər baş verir. Ənənəvi ittifaqlar bir qədər zəifləyib və yeni emeqdaşlıq formatları meydana gelib. Əlbəttə, erazi bütövlüyüümüzün və suverenliyimizin tam bərpası, - bu, ötən ilin sentyabrında baş verdi, - ən mühüm hadisədir. Təkcə bu, birinci və ikinci forum arasında deyil, ümumiyyətə, müasir tariximizdə mühüm hadisə oldu. Bundan əlavə bir çox hadisələr baş verdi və ümidi edirəm ki, bütün bu hadisələr regiona daha proqnozlaşdırılabilir edəcəkdir", - deyə Prezident İlham Əliyev bildirib.

Moderatorun növbəti sualı yalan məlumatların ifşası və dezinformasiyaya qarşı mübarizə mövzusunda olub: Sizcə, biz nə dərəcədə çətin vəziyyətdəyik, böhran nə dərəcədə ağıdır?

Dövlətimizin başçısı bu gün dünyada baş verənlərin məhz bu mövzunun bir növ qurbanına əvəzindiyini deyib: "Təessüf ki, bu, bizim artıq həyat tərzimizin bir hissəsinə çevrilibdir. Bəzən biz təəccübələnirik ki, Azərbaycan haqqında beynəlxalq mediyada yayılan məlumatlar heqiqətə uyğun olmur - yəni, faktların manipulyasiyası, yanlış narrativlər. Biz uzun illər ərzində bunun qurbanı olmuşuq, əlbəttə ki, onlardan biri Ermənistandır və Azərbaycan arasındaki münəaqişi ididir və bütün erməni diasporunun səfərber olması ididir. Ermənipərest siyasetçilər, media nümayəndələri Azərbaycana qarşı hücum edirdilər, Azərbaycan haqqında yanlış narrativlər yayıldılar və Azərbaycanı

reallıqdan çox uzaq olan bir şəkildə təqdim edirdilər. Mən xatırlayıram ki, müxtəlif xarici qonaqlarla görüşlərimdə, səmimi söhbətlərdə, mütləq hallarda mənənənötürülən mesaj olur ki, biz Azərbaycanın bədərecə inkişaf etmiş ölkə olduğunu gözləmirik və ona görə də bu narrativlər çox zərərvericidir. Bu, təkcə ölkənin nüfuzunu ləkələmir. Bu, ölkənin biznes potensialını, sərməye imkanlarını azaldır. Bu, beynəlxalq ictimaiyyətin əsas məsələlərdən diqqətini yayanırdır və tama-mılə qeyri-realist scenariorlara üzərinə yönəldir".

Prezident İlham Əliyev qeyd edib ki, biz etnik təmələnənin, işğalın qurbanı olmuşuq. Bu hal 30 il davam edib. Ancaq bizi dünyada təcavüzkar kimi təqdim edirdilər və medianın bu məsələni işıqlandırması, siyasi motivlərə söykənən mesajlar və qərarlar neticəsində biz beynəlxalq sanksiyalarla məruz qaldıq: "ABŞ 1992-ci ilde Azərbaycana qarşı sanksiyalar tətbiq edibdir. Biz işğalın və təcavüzün qurbanı olmuşuq və o zaman konqresin ermənipərest nümayəndələrinin səyələri nəticəsində bizə qarşı sanksiyalar tətbiq edildi. Yəni, bu, absurd bir vəziyyətdir ki, humanitar böhrana məruz qalan, bir milyon qaçqını olan, işğal edilmiş əraziləri tamamilə dağıdilan bir ölkə sanksiyalarla məruz qalmışdır".

O zaman bizim beynəlxalq media səbəkələrinə o qədər də çıxış imkanımız yox idi. Biz müstəqiliyini yeni bərpa etmiş ölkə idik və biz ciddi səyələr göstərməli idik. Bize elə gəlirdi ki, mesajımızı çatdırma bilmirik. Biz özümüzü günahlandırıb, resurslarımızı səfərber edirdik, beynəlxalq ictimaiyyəti maarifləndirirdik. Daha sonra biz dərk etdik ki, bir çox insanlar, müxtəlif fərdlər bizim mesajları eşitmək istəyir, onlar vəziyyəti tamamilə fərqli şəkildə təqdim etmək istəyir. Ona görə də bu məsələyə yanaşmanın ən yaxşı yolu budur: 30 il müstəqil olan ölkə nə edə bilər? Sizin kimi şəxsləri Bakıya və bölgələrimizə dəvət etmək və bi-

zim nə işlər gördükümüzü, planlarımızı təqdim etmək, gözlənilərimizi sizə çatdırmaqdır ki, biz dövlət quruculuğunda nelər nail olmuşuq. Məhz bu, ən səmərələr əsuldür".

Dövlətimizin başçısı diqqətə çatdırıb ki, biz medianın, hər kasın obyektiv olmasına çox arzu edirik. Ancaq medianın xüsusi məsuliyyəti var. Çünkü medianın mesajları, məsələni işıqlandırması bir çox insanların həyatına təsir edir.

Sonra Prezident İlham Əliyev Forumda xarici jurnalistlərin suallarını cavablandırıb.

Qeyd edək ki, 50-yə yaxın ölkədən 150-dən çox xarici qonaqın, o cümlədən 30-a yaxın ölkənin informasiya agentliyi, 3 beynəlxalq təşkilat və 82 media qurumunun qatıldığı Forum iştirakçılarının birgə müzakirə və hərəkət platforması olub.

Forum çərçivəsində "Təsirin qiymətləndirilməsi: Dezinformasiyanın əhatə dairəsini müəyyənləşdirmək", "Dezinformasiyaya qarşı daha davamlı cəmiyyət qurmaq üçün siyaset və təşəbbüsler", "Sünüz intellektin reallığı, mediaya və dezinformasiyaya təsiri: Media savadlılığının təsviqi" və "İqlim hərəkatı və media" mövzularında panel sessiya təşkil olunub.

Panel sessiyalarda müxtəlif ölkələrdən olan rəsmilər, media və vətəndaş cəmiyyəti, dövlət və biznes nümayəndələri, beynəlxalq təşkilatların təmsilçiləri və media ekspertləri etrafı fikir və təcrübə mübadiləsi aparıb.

Bununla yanaşı, BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası (COP29) ilə əlaqədar həyata keçirilən tədbirlər və hazırlıq işləri, ölkə səviyyəsində iqlim dəyişikliyinin təsirleri ilə aparılan mübarizə, azad edilmiş ərazilərdə bərpa və yenidənqurma prosesində sərgilənən dayanıqlı yanaşma barədə məlumat verilib.

Forum öz işini iyul 22-də başa çatdırıb.

Böyük Qayıdışın

AMEA ilə AFAD Şuşa-Daşaltı ərazisində seysmik stansiya qurur

AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli işğaldan azad olunmuş ərazilərdə ilk dəfə olaraq yaradılan Şuşa-Daşaltı Dərin Quyu seysmik stansiyasında aparılan quruculuq işləri ilə yerində tanış olub.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının nəzdində Respublika Seismoloji Xidmət Mərkəzinin direktoru AMEA-nın müxbir üzvü Qurban Yetirmişli yeni qurulan stansiyada görülmüş işlər barədə ətraflı məlumat verib. Həmcinin stansiyanın bazasında yaradılacaq Qarabağ və Şərqi Zəngəzur üzrə Regional Kompleks Seismoloji Monitoring Mərkəzinin layihəsini təqdim edib.

Qeyd olunub ki, Şuşa şəhəri ətrafında yaradılan Daşaltı Dərin Quyu seysmik stansiyasında işlərin birinci mərhəlesi əsasən başa çatdırılıb. Artıq bir neçə gündür ki, burada qeydə alınmış ilkin məlumatların Seismoloji Xidmət Mərkəzinin Zəlzələlərin Tədqiqatı bürosuna ötürülməsinə başlanılıb. Mərkəzdə isə məlumatların qeydə alınması, təhlili və proqnozlaşdırılması prosesinə

start verilib. Yaxın günlərdə isə Şuşa-Daşaltı Seismoloji stansiyasının ətrafında xidməti-texniki infrastrukturun yaradılması, giriş yolunun abadlaşdırılması və yaşlılıq sahəsinin salınması üzrə işlər aparılacaqdır.

Burada yaradılacaq Qarabağ və Şərqi Zəngəzur üzrə Regional Kom-

pleks Seismoloji Monitoring Mərkəzinin layihəsi barədə de fikirlərini bölüşən AMEA rəhbəri stansiya ətrafında istinad divarlarının hörülməsi, müvafiq iş şəraitinin yaradılması, müvafiq iş şərat-

edek ki, Şuşa-Daşaltı Dərin Quyu Seysmik Stansiyası və stansiyanın bazasında yaradılacaq Qarabağ və Şərqi Zəngəzur üzrə Regional Kompleks Seismoloji Monitoring Mərkəzi Türkiyə Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin Fəlakət və Fövgələde Halların İdare olunması Zəlzələ və Risklərin azaldıl-

ması idarəsi (AFAD) ilə AMEA nəzdində Respublika Seismoloji Xidmət Mərkəzi tərəfindən birlikdə inşa edilir.

AMEA nəzdində Respublika Seismoloji Xidmət Mərkəzi Qarabağ işğaldan azad edilmiş ərazilərdə və Şərqi Zəngəzurda 8 yerde seysmoloji stansiya quracaqdır.

AMEA prezidenti Şahbulaq abidələr kompleksini ziyarət edib İlk dəfə olaraq arxeoloqlar xüsusi geyim forması və çəkiliş dronları ilə təmin edilib

AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli işğaldan azad edilmiş Ağdam şəhəri ətrafındaki Şahbulaq abidələr kompleksini ziyarət edib, Arxeoloji və Antropologiya Institutunun burada fealiyyət göstərən Şahbulaq arxeoloji ekspedisiyasının görüyü işlərlə tanış olub.

AMEA Arxeoloji və Antropologiya İnstitutunun direktoru tarix üzrə fəlsəfə doktoru Fərrad Quliyev və Şahbulaq arxeoloji ekspedisiyasının rəhbəri, institutun aparıcı elmi işçisi tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Təvəkkül Əliyev kompleks ərazisində aparılan qazıntı işləri, qədim yaşayış yeri, alban abidələri, həmcinin XVII əsr aid edilən Şahbulaq qalasının və Şah Abbas məscidinin tarixi barədə AMEA-nın prezidentinə ətraflı məlumat veriblər.

Qeyd olunub ki, Qarabağ işğalı zamanı Ermənistan arxeoloqları tərəfindən Şahbulaq qalasında və ətraf ərazilərdə aparılan qanunsuz qazıntı işləri zamanı maddi mədəniyyət nümunələrinin xeyli hissəsi dağıdılbı, qala divarlarına ciddi ziyan dəyiib. İşğal zamanı və 44 günlük Vətən müharibəsi dövründə Ağdam rayonunu döyüşsüz təhvil verilməyə məcbur edilən düşmən mövcud artefakları da yük maşınla-

rında özleri ilə daşıyıb aparıblar. Qarabağ işğaldan azad edildikdən sonra bu ərazilərdə Azərbaycan arxeoloqları tərəfindən qazıntı işlərinə başlanılıb, yeni qədim yaşayış yerləri aşkar olunub, xeyli sayıda maddi-mədəniyyət nümunələri tapılıb. Arxeoloji tədqiqatlar zamanı aşkar edilmiş çoxsaylı maddi mədəniyyət nümunələrinə əsasən, burada Qafqaz Albaniyası

dövrünə aid şəhər mədəniyyətinin izləri görünür. Büyük bir sahəni əhatə edən ərazi qiymətli tarixi materialllarla zengindir.

Şahbulaq tarixi-memarlıq kompleksinin ərazisindəki qədim alban məbədini, Şahbulaq sarayı, Şahbulaq bulaq-abidəsini, məscidi ziyarət edərək yeni tapılmış bir neçə mədəniyyət izlərinə nəzər yetirib, arxeoloji material-

larla tanış olan akademik İsa Həbibbəyli tədqiqat işlərinin genişləndirilməsinin əhəmiyyətini bildirib. Şahbulaq kompleksindən tapılan zəngin materiallar, sənədlər haqqında inpaqt-faktorlu jurnalarda məqalələrin sayının artırılması, başlıcası isə mükəmməl monoqrafik araşdırma əsərlərinin yazılıması və albomların hazırlanması barədə tövsiyələrinə alımların diqqətinə çatdırılıb. Arxeoloqların humanitar elmin digər sahələrini təmsil edən alımlar - antropoloqlar, etnoqraflar, paleoseismoloqlar, toponiya tədqiqatçıları, folklorşunaslarla birgə kompleks tədqiqat işlərinə cəlb edilməsinin vacibliyini xüsusi vürgulayıb. Şahbulaq abidə kompleksində gənc arxeoloqların ekspedisiyada geniş təmsil olunması təqdir edilib.

Qeyd edək ki, arxeoloqlar ilk dəfə olaraq üzərində Akademianın yeni embleminin təsvirinin eks edildiyi xüsusi geyim formaları ilə təchiz olunub. Həmcinin AMEA rəhbərliyi tərəfindən hədiyyə edilmiş dronlardan ilk dəfə olaraq Şahbulaq abidələr kompleksində istifadə olunub, qazıntı yerlərindən eksklüziv vizual görüntüler elde edilib.

Beləliklə, bundan sonra arxeoloqlar xüsusi geyim formasında çalışacaq və tədqiqat zamanı dron çəkilişlərindən istifadə edəcəklər.

AMEA səhifəsi

Xocalı şəhərində arxeoloji ekspedisiyanın işi ilə tanışlıq

AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli Arxeoloji və Antropologiya İnstitutunun Xocalı şəhərində fəaliyyət göstərən arxeoloji ekspedisiyanının işi ilə tanış olub.

Arxeoloji və Antropologiya İnstitutunun direktoru tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Fərhad Quliyev qədim yaşayış məskənində açıq hava altında müzey - Xocalı Arxeoloji Parkının yaradılacağı və "Bakı Abadlıq Xidmeti" tərəfindən ictimaiyyətə təqdim ediləcəyi, bunun arxeoturizmin inkişafında mühüm əhəmiyyət kəsb edəcəyini bildirib.

Xocalı arxeoloji ekspedisiyanının rəhbəri tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Şamil Nəcəfov Xocalı nekropolunda və buradakı qədim türbənin etrafında aparılan arxeoloji qazıntılar barədə geniş məlumat verərək müəyyən edilmiş ərazidə inkişafədə aparılan qazıntı işlərinin ilkin nəticələrini və tapılmış maddi-tarixi

mədəniyyət nümunələrini, ərazinin ilkin mülahizələr üzrə tərtib olunmuş sxemini AMEA prezidentinə təqdim edib.

AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli qazıntı işlərinin gedişətinə izleyib, elmi-tədqiqat müəssisəsinin rəhbərliyinə və ekspedisiya üzvlərinə müvafiq tövsiyələrini çatdırıb.

Akademiya rəhbəri, həmçinin arxeoloji qazıntı sahəsinə bitişik olan Xocalı türbəsinə də baxış keçirib. AMEA prezidentinə XIV əsr-də inşa edilmiş Xocalı türbəsinin tarixi barədə etraflı məlumat çatdırılib.

Akademik İsa Həbibbəyli ekspedisiyanın işinə arxeoloqlarla yanaşı, tarixçi, antropoloq, etnoqraf, folklorçu və dilçi alımların də qısamüddətli səfərlərinin təşkil edilməsinin xüsusi əhəmiyyətini vurgulayıb, Xocalı türbəsinin tarixi-memarlıq xüsusiyyətlərinin də öyrənilməsinin vacibliyini diqqətə çatdırıb.

Şuşada ədəbiyyat bayramı

Şuşa şəhərində Molla Pənah Vaqifin muzey-məqbərə kompleksini öndən Heydər Əliyev Fondu və Mədəniyyət Nazirliyinin təşkilatçılığı ilə Vaqif Poeziya Günü keçirilib.

Açılmış mərasimində dövlət və hökumət rəsmləri, respublikanın tanınmış elm və mədəniyyət xadimləri, Azərbaycan Yaziçilər Birliyinin (AYB) üzvləri, genc yazıçılar, şairlər, eləcə də ilk dəfə olaraq yerli sakinlər iştirak ediblər.

Açılmış mərasimində Azərbaycan Yaziçilər Birliyinin birinci katibi, Xalq yazıçısı Çingiz Abdullayev çıxış edərək bildirib ki, bu ilki Vaqif Poeziya Günü bir çox müüm eləmətdər hadisələrlə üst-üstə düşür. "Bu ilki tədbir Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın ərazi bütövülüyü tam bərpə edildikdən və Qarabağ savaşında yekun Qalebə qazanılandan sonra keçirilən ilk poeziya bayramıdır. Bundan eləvə, Şuşa şəhəri 2024-cü il üçün "İslam dünyasının mədəniyyət paytaxtı" elan olunub. Bu il, həmçinin dahi Azərbaycan şairi və müteffekkiri Mehəmməd Füzulinin 530, Azərbaycan Yaziçilər Birliyinin isə 90 illik yubileyini qeyd olunur."

AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli Molla Pənah Vaqifin yaradıcılığından söz açıb. Qeyd edib ki, Vaqif Azərbaycan edəbiyyatında adəbi məktəb yaranan şairlərdəndir. Bu, hər qələm adamina nəsib olan xoşbəxtlik deyil. Həmçinin onu özündən əvvəlkilərdən fərqləndirən əsas cəhətlərdən biri də ilk dəfə olaraq Azərbaycan coğrafiyasını açıq və geniş şəkildə ədəbiyati gətirməsidir. Onun yaradıcılığı hər şeydən əv-

vəl azərbaycançılıq hadisəsidir. Hesab edirik ki, sovet hökumətinin məkrili şəkildə Qarabağda beynəmiləclilik hərəkatını, siyasetini həyata keçirdiyi bir zamanda Ümummilli Lider, görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin Şuşada Vaqife belə bir əzəməti məqbərə ucalması Qarabağa Azərbaycanın möhürüనü vurma demək idi. Eyni zamanda, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə azad olmuş Şuşada Vaqifin məqbərəsinin yenidən bütün əzəməti ilə bərpa edilmesi mühüm əhəmiyyətə malikdir. Yenidən təşkil olunan Vaqif Poeziya Günü Prezident İlham Əliyevin liderliyi ilə günü-gündən gözəlləşən Azərbaycanın şair-sənət dili ilə ifadə olunan böyük təntənəsidir. Mən bu gözəl tədbirə görə Vaqif Poeziya Günlerinin təşkilatçılara öz minnətdarlığımı bildirirəm".

Xalq yazıçısı Elmira Axundova, VI çağırış Milli Məclisin deputati Fazıl Mustafa, Xalq şairi Sabir Rüstəmxanlı, Azərbaycan Mətbuat Şurasının sedri, AYB-nin sedr müavini Reşad Məcid, AYB-nin katibi, şair-tercüməçi Səlim Babullaoğlu və AYB-nin Qazax bölməsinin sedri Barat Vüsal Şuşanın füsunkarlığı, qeyri-adi təbiəti, bənzərsizliyi, bəyənəlxalq tədbirlərin ünvanına çevriləməsindən danışaraq, şeirlərini söyləyiblər.

Bədii hissədə Əməkdar artistlər Azad Şükürov və Nazir Rüstəmovun ifasında Məhəmməd Füzuli və Molla Pənah Vaqifin poetik dueti təqdim edilib.

Əməkdar artist Nigar Şabanova, solistlər Abgüll Mirzəliyev, İlkin Dövlətov və Leyla Rəhimli konsert proqramı ilə çıxış ediblər.

Proqramda "Qarabağ kompozisiyası", "Şuşanın dağları" və "Bura Vətəndər" musiqi əsərləri səsənləndirilib.

Vaqif Poeziya Günlərində AMEA paneli

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasından Vaqif Poeziya Günlərində iştirak edən əməkdaşların iştirakı ilə Şuşada panel təşkil olunub.

Şuşa Otelinin Bülbül zalında keçirilən iclasda "Milli Elmlər Akademiyasının Qarabağnaməsi: uğurlar və qarşıda duran vəzifələr" mövzusunda məruzə ilə çıxış edib.

Qeyd edilib ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin Dəmir Yumruğu ilə II Qarabağ mühəribəsində qazanılan tarixi Zəfərden sonra AMEA-nın Humanitar və İctimai Elmlər bölmələrinin əhatə etdiyi elmi-tədqiqat institutlarında 30-dan çox monoqrafiya, toplama-tərtib kitabları, məqalələr toplusu və konfrans materialları neşr edilib. Akademiya alımların kitabları və məqalələri Azərbaycan dili ilə yanaşı, türk, ingilis, rus, ərəb, alman və ispan dillərində çap olunub. Artıq üçüncü ildir ki, Arxeoloji və Antropologiya İnstitutunun əməkdaşları tərəfindən Qarabağın işğaldən azad edilmiş ərazilərində arxeoloji qazıntılar aparılmışdır. Qarabağda seysmoloji stansiyaların bərpə olunması istiqamətində də işlər aparılıb. Hazırda AMEA nəzdində Respublika Seysmoloji

Xidmət Mərkəzi Şuşa-Daşaltı Seysmoloji stansiyasında işlərin ilk mərhələsini başa çatdırmaq üzərdir.

AMEA rəhbəri Qarabağ mühəribəsinin mükemməl salnaməsinin yaradılması, işğaldən azad edilmiş yaşayış yerlərinin etnoqrafiyası, folkloru və topomiyasının daha geniş miqyasda araşdırılub öyrənilməsinin elmi cəhətdən zəruri məsələlər kimi dəyərləndirib. Yaxın gələcəkdə sistemli və kompleks elmi tədqiqat işləri aparmaq üçün Qarabağda Akademianın Bölməsi və ya Elmi Mərkəzinin yaradılması da qarşıda duran əsas vəzifələrdən biri hesab edilib.

Müzakirələrde AMEA-nın vitse-przidenti vəzifəsini icra edən akademik Gövhər Baxşəliyeva, Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun direktoru akademik Teymur Kərimli, Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun baş elmi işçisi filologiya elmləri doktoru Esmira Fuad, filologiya elmləri doktoru Elman Quliyev və başqaları çıxış edib, fikir və mülahizələrini bildiriblər.

Filologiya elmləri doktoru Esmira Fuad Qarabağ mövzusunda yazüb neşr etdirdiyi kitablar haqqında təqdimatla çıxış edib.

AMEA-nın əməkdaşları Molla Pənah Vaqifin Şuşa şəhərində ucaldılmış məqbərəsi qarşısında kollektiv xatire şəklə çəkdiriblər.

AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli: Milli Məclisə növbədənkənar seçkilər genişmiqyaslı islahatların həyata keçirilməsinə xidmət edir

Ölkəmizin müstəqillik tarixində ilk dəfə olaraq ərazi bütövlüyü və suverenliyimiz tam bərpa edildiyi şəraitdə Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə növbədənkənar seçkilərin keçirilməsi yeni tarixi dövrdə cəmiyyətin yeniləşdirilməsinə və daha genişmiqyaslı islahatların həyata keçirilməsinə xidmət edir.

Cəmiyyətin aparıcı qüvvəsini təşkil edən Yeni Azərbaycan Partiyasının ilk dəfə olaraq bütün dairələrdən - 125 seçki dairəsindən öz namizədlərini irəli sürməsi zəngin ənənələri olan bu güclü və mütəşəkkil partiyanın böyük siyasi potensiala, etibarlı ehtiyat kadr bazasına malik olduğunu göstərir. Bu, həm də Yeni Azərbaycan Partiyasının növbəti dəfə qalib gəlmək əzmin, qəlebə qazanmaq inamını aydın şəkildə nümayış edirir. Bundan başqa, Yeni Azərbaycan Partiyasından olan namizədlərin tərkibində tanınmış ziyalıları, zəngin təcrübəyə malik mütəxəssislərin, cəmiyyət tərefindən qəbul edilən adlı-sənli simaların olması da partiyamızın yəniden parlamentdə səsçoxluğunu qazanacağına böyük inam yaradır. Yeni Azərbaycan Partiyasının namizədləri sırasında çoxluk parlament təcrübəsinə malik deputatların yer alması da partianın qızıl fondunu daha da möhkəmləndirmək, onların bilik və bacarıqlarından müasir cəmiyyətin

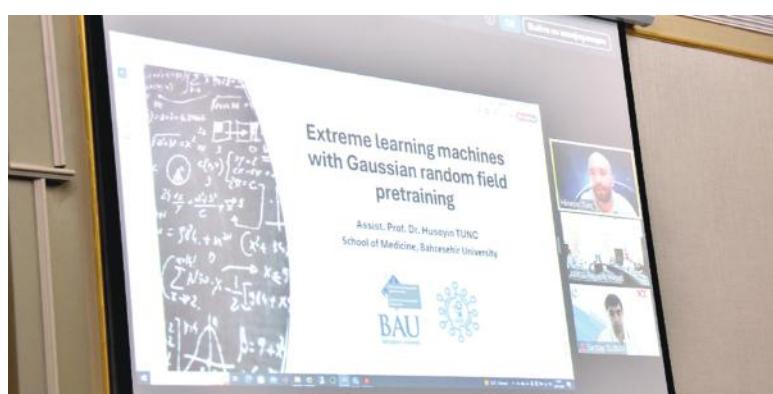

inkışafı namine yaradıcı şəkilde istifadə etmek prinsipine sadıqlığının ifadəsidir. Müşahidələr göstərir ki, Partiyamızın namizədlər siyahısı, eyni zamanda genç qüvvələrlə de zenginləşdirilmişdir. Bu isə Yeni Azərbaycan Partiyasının yeni tarixi dövrdeki yenileşmə proseslərinə həm də yeni qüvvələrlə getmək iradəsinin real göstəricisidir. Həmçinin, seçkilərdə Yeni Azərbaycan Partiyasından olan qadın namizədlərinin çıxılması isə ölkəmizdə dərinleşməkdə və genişlənməkdə davam edən demokratikləşdirme və gender berabərliyi təşəbbüslerinin daha da inkişaf etdirilməsinə təkan vermek məqsədi daşıyır. Fikrimcə Yeni Azərbaycan Partiyası ərazi təşkilatlarının bir çox sədrlərinin deputatlığı namizəd göstərilməsi de-

məqsədyönlü addım olub, parlamentdə iqtidarı partiyasının mövgələrinin daha da gücləndirilməsinə xidmət edən əhəmiyyətli gedisidir. Bir sözə, atılmış ilkin məqsədyönlü addimların təhlili onu göstərir ki, Yeni Azərbaycan Partiyasının namizədləri seçki-qabağı siyasi mübarizədə yüksək seviyyədə və fəal şəkildə iştirak etmək üçün bütün imkanlara malikdirlər. Bunlar isə öz növbəsində Milli Məclisə seçkilərdə cəmiyyətin bütün təbəqələrindən olan seçicilərin fəaliyətinin artmasına da ciddi şəkildə təsir göstərəcəkdir. İnanıraq ki, Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisine VII çağırış üzrə seçkilər hər zaman olduğunu kimi, demokratik mübarizə şəraitdə keçəcək, ölkəmizdə müasir inkişafın yeni mərhələsinə çatmaq üçün siyasi-ideoloji zəmin hazırlayaçaq, ali qanunverici orqanımızın irəliye doğru inkişafına daha yüksək seviyyədə xidmət edəcəkdir. Bütövlükdə VII çağırış üzrə Milli Məclisə keçiriləcək seçkilər müstəqil dövlətimizdən daha da inkişaf etdirilməsi yollarında dönmədən və qətiyyətə mübarizə aparan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin həyata keçirdiyi çoxşaxəli və məqsədyönlü siyasetin gerçəkləşməsinə özünü laqıqli töhfəsini verəcəkdir. Yeni Azərbaycan Partiyasına və onun namizədlərinə qarşıdan gələn növbədənkənar parlament seçkilərində uğurlar arzulayıram.

"Süni intellekt və rəqəmsal inkişaf: mövcud reallıqlar və gələcəyə baxış" beynəlxalq elmi konfransının seksiya iclasları

AMEA-nın Rəyaset Heyətinin binasında "Süni intellekt və rəqəmsal inkişaf: mövcud reallıqlar və gələcəyə baxış" mövzusunda keçirilən beynəlxalq elmi konfrans seksiya iclasları ilə davam etdirilib.

Ölkəmizdə qəbul edilmiş dövlət əhəmiyyətli sənədlərdə süni intellekt məsələlərinə mühüm yer ayrıldığını bildirib, müvafiq sahəde fealiyyət göstərən hər bir tədqiqatçınu bu kimi problemlərin araşdırmasına dəstək verməyə çağırıb.

Alim aktual elmi problemlərə həsr olunmuş konfransın ölkəmizdə süni intellekt sahəsində görülən işlərin monitoringini həyata keçirmək baxımdan öməni qeyd edib. Konfransda süni intellekt və rəqəmsal inkişafla bağlı ölkənin çağırışlarına cavab verən əhəmiyyətli müzakirələrin aparıldığından dəqiqətə çatdırın akademik R. Əliquliyev tədbirde təqdim edilən məruzələrdə elə olunan nəticələrin sistemləşdirilməsinin nəzərdə tutulduğunu da vurğulayıb. Konfransın süni intellektin sosial, iqtisadi və s. aspektləri ilə elaqadardı problemlərin həlli baxımdan beynəlxalq əməkdaşlıq əlaqələrinin genişləndirilməsi üçün yeni perspektivlər açdığını deyib.

Akademik R. Əliquliyev AMEA prezidenti, akademik Isa Həbbibəylinin konfransın təşkiline böyük dəstək göstərdiyini qeyd edərək, gələcəkdə bu kimi tədbirlərin ardıcıl olaraq keçirilməsinin və tətbiq dairesinin genişləndirilməsinin nəzərdə tutulduğunu vurğulayıb.

Konfransın "Süni intellekt və rəqəmsal transformasiya: trendlər və gələcəyə baxış; rəqəmsal transformasiyada çətinliklər; robototexnika" mövzusunda keçirilən seksiya iclası AMEA-nın müxbir üzvləri Bilal Bilalov və Ramiz Aliquliyevin, "Obrazların təninizisi, maşın öyrənməsi, təbii dilin işlənməsi" mövzusunda keçirilən seksiya iclası isə AMEA-nın müxbir üzvü Kamil Ayda-zade və r.ü.f.d. Gülçin Abdullayevanın rəhbərliyi ilə baş tutub.

Iclaslarda texnika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Fərhad Yusifov və Elvin Qurbanovun həmmüəllifi olduqları "Dövlət idarəciliyində rəqəmsal transformasiyalar", filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Hikmət Quliyevin "Folkloranın qaynaqlanı süni intellekt texnologiyaları", AMEA-nın müxbir üzvü Kamil Ayda-zadenin "Sənədlərdəki informasiyanın təninizisi və emalı kompüter sistemi və onun tətbiqləri" r.ü.f.d. Gülçin Abdullayevanın "Süni intellektin tənizləməsi və onların tətbiqi", AMEA-nın müxbir üzvü, professor Məsumə Məmmədova,

AMEA-nın müxbir üzvü Nuru Bayramov, texnika elmləri doktoru, dosent Zərifə Cəbrayılova, Lalə Qarayeva, Mehriban Hüseynovanın həmmüəllifi olduqları "Hepatosellular karsinoma üzrə milli bazada maşın telimi algoritmının tətbiqi ilə proqnozlaşdırma məsələsinin həlli" mövzuları üzrə məruzələr dənilənlib.

Seksiya iclaslarında həmçinin "Müstəvide mürəkkəb təsvirlərin təninizisi", "Bitkilərin çıxırlanmə və ziyyətinin spektral təsvirlər əsasında qiymətləndirilməsi", "Azerbaycan əhalilərinin təninizisi və kataloqlaşdırılması", "Ortopediya cərrahi müdaxilənin məsləhətçi intellektual sistemi", "Süni intellekt texnologiyalarının tətbiqi ilə Yeni Nəsil iqtisadiyyat sektorlarının formalasdırılmasının konseptual əsasları" və digər mövzularda məruzələr təqdim olunub.

Daha sonra tədbirin bağlanmış mərasimi keçirilib. AMEA-nın vitse-prezidenti, İnformasiya Texnologiyaları İnstitutunun baş direktoru, akademik Rasim Əliquliyev çıxış edərək bu gün

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası daha bir nüfuzlu beynəlxalq elmi quruma üzv seçilib

AMEA daha bir nüfuzlu beynəlxalq elmi quruma - Akademiyalararası Tərəfdəşlik Assosiasiyasına (IAP) üzv seçilib. Bu münasibətlə təşkilatın rəhbərliyi adından AMEA-ya təbrik məktubu göndərilib.

Məktubda deyilir:

"Akademiyalararası Tərəfdəşlik Assosiasiysi (IAP) adından məmənnüyyətlə bildiririk ki, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası (AMEA) IAP idarə Heyəti tərefindən IAP üzvlüyünə qəbul edilib.

Tam üzvlük sertifikatı 2025-ci ildə keçiriləcək növbəti IAP Baş Assambleyası tərefindən təqdim olunacaqdır. Bu müddət ərzində siz səsvermə istisna olmaqla, IAP-nın bütün fəaliyyətinə qoşula bilərsiniz və IAP-nın saytında Akademianızın öz profil səhifəsi olacaq. Xahiş edirik aşağıda müvafiq bölməyə kecidə tanış olun: www.inter-academies.org/network/member-academies

Zəhmət olmasa, IAP-nın internet saytında yerləşdirmək və qeydlərimizə daxil etmək üçün IAP Katibliyinə (secretariat@iapartnership.org) aşağıdakı məlumatları təqdim edin:

- Akademianın loqosu (yüksek keyfiyyətli);
- Akademiya haqqında məlumat;
- Hazırkı prezidentin adı və şəkli (yüksek keyfiyyətli);
- Akademiyada əlaqələndirici şəxslərin adları və email ünvanları.

Hər hansı bir sənədin olmasına, zəhmət olmasa bizimlə əlaqə saxlayın. IAP-nın işinə qoşulduğunuza görə, Akademianızı təbrik edirik. Sizinlə işləməyi sebirsizliklə gözləyirik. Uğurlar arzulayırıq.

Hörmətlə,
Ourania Kostić
İcraçı Direktor
Akademiyalarası Tərəfdəşlik Assosiasiysi".

Qeyd edək ki, dünyadan 5 qitəsinin əksər akademiyalarını özündə birləşdirən Elmlər Akademiyalararası Tərəfdəşlik Assosiasiysının (IAP) mərkəzi ofisi İtaliyanın Triest şəhərində və ABŞ-in Vaşington şəhərində yerləşir.

Məlumat üçün bildiririk ki, AMEA 2023-2024-cü illərdə Beynəlxalq Elmi Şura, Asiya Elmlər Akademiyaları və Elmi Cəmiyyətləri Assosiasiysi və Avrasiya Universitetlər Birliyi kimi akademik qurumların da üzvü seçilib.

AMEA ölkə üzrə vahid Elektron Sənəd Dövriyyəsi sisteminə qoşulub

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyaset Heyəti aparıcı ölkə üzrə vahid Elektron Sənəd Dövriyyəsi sisteminə qoşulub. Elektron Sənəd Dövriyyəsi sisteminə qoşulma prosesi AMEA-da elektron hərəkat çərçivəsində həyata keçirilən silsilə tədbirlərin davamıdır.

Qısa müddətə AMEA Rəyaset Heyətinin, elmi müəssisə və təşkilatlarının, regional bölmələrinin və elmi mərkəzlərinin internet infrastrukturunun yenilənməsinə və müasir kompüterlərə təchizat prosesinə start verilib, eləcə də sənəd mübadiləsinin təhlükəsiz qaydada aparılması üçün zəruri digər tədbirlər həyata keçirilib. Bu məqsədə artıq AMEA Rəyaset Heyəti aparatında internet infrastrukturun tamamilə və müasir kompüter avadanlıqları ilə təchiz edilib.

Proses zamanı AMEA Rəyaset Heyətinin Sənədlərlə iş və protokol şöbəsinin təşkilatçılığı ilə AMEA əməkdaşları üçün "ASAN" Xidmet tərefindən Elektron Sənəd Dövriyyəsi sisteminən (ESD) istifadəye dair təlimlərin keçirilməsi təşkil olunub, həmçinin sözügedən sistem ilkin olaraq test rejimində əməkdaşların istifadəsinə verilməklə onların praktiki tətqimləşdirilib.

AMEA Rəyaset Heyəti aparatının Sənədlərlə iş və protokol şöbəsi Akademiyadaxılı təlimləri və elektron sənəd dövriyyəsi işinin tənzimlənməsini həyata keçirir.

MEK-də yeni daxil olan nəşrlərin sərgisi

AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasında (MEK) yeni daxil olan nəşrlərin sərgisi keçirilir.

Sərgidə Azərbaycan tarixinin, medəni ərisinin beynəlxalq aləmdə təbliği ilə nəşrlər, mütəxəllic elm sahələri - dilçilik, tarix, fəlsəfə, tibb, biologiya, genetika, psixologiya üzrə kitablar təqdim edilib. Onların sırasında "Mir Cəlal Paşayev və onun jurnalistik fealiyyəti", "Zənzəgur. Uzaq keçmişdən müasir dövr qədər", "Müstəqil Türk dövlətlərinə dili siyaseti", "Naxçıvan Muxtar Respublikasının Duzdağ ərazisinin flora və bitkiliyi", "Azərbaycanın Mil-Qarabağ bölgəsinin ilk tunc dövrü maddi mədəniyyəti", "Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyi - 2023 (kataloq)", "Psixokorreksiyanın əsasları", "Tecili cərahiyyə", "Əcəzaçılıq botanikası", "Müasir gənclərdə gender təsəvvürlerinin formalamaşmasının sosial-psixoloji məsələləri", "Azərbaycan dəstanlarının folklor semantikası", "Azərbaycan türk fəlsəfəsi və ictimai fikir tarixi (XIX-XX əsrlərde)", "Milli innovasiya sisteminin təşkili və idarə edilməsi" və digər nəşrlər yer alır.

Sərgi 2 həftə müddətində davam edəcək.

İrəvan şəhərinin tarixi və mədəniyyət abidələri müasir kontekstdə

Hər bir azərbaycanlı üçün qədim Bakı, Gəncə, Bərdə, Şəki, Dərbənd, Naxçıvan, Təbriz, Ərdəbil şəhərləri nə qədər eñizdirsa, İrəvan şəhəri də bir o qədər eñiz və doğmadır. Müxtəlif dövrlərdə İrəvan şəhərinin yerləşdiyi ərazi Urartu, Sasani, Ərəb xilafəti, Səciliər, Şəddadilər, Səlcuqilər, El-dənizlər, İlhanilər, Teymurilər, Qaraqoyunlu, Ağqoyunlu, Səfəvilər, Əfşarlar, Qacarlar, çar Rusiyası dövlətlərinin tərkibinə daxil olmuşdur. Yalnız 1918-ci ildə Cənubi Qafqazda ilk erməni dövləti yarandıqdan sonra İrəvan şəhəri Ermənistanın paytaxtına çevrilmişdir.

İrəvan şəhəri Ağrı vadisinin şimal-sərq hissəsində, dəniz səviyyəsindən təqribən 900-1000 metr yüksəklükde yerləşir.

Yalnız Azərbaycan türklerinin məskun olduğu bu şəhərin adı orta əsr yarızılı mənbələrində Rəvan, İrəvan, İrvan, Erivan kimi qeyd edilmişdir. XIX əsrin əvvəllərində rus qoşunları tərefindən işgalindən sonra şəhərin adı Erivan (Gri-gvan) kimi yazılmışdır. Bu şəhər 1936-ci ildə Yerevan adlandırılmalıdır.

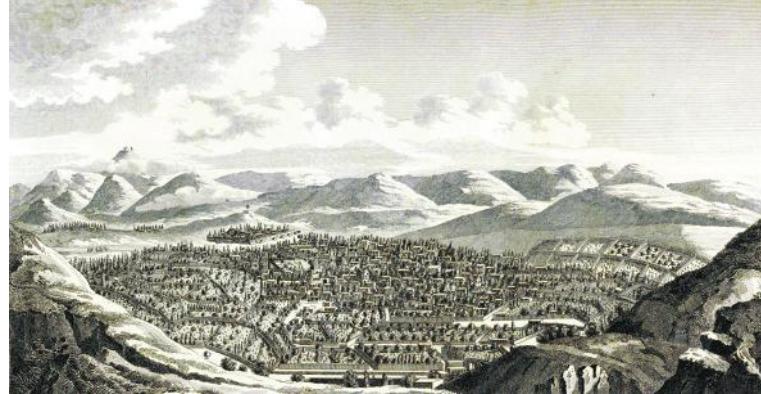
Erməni tarixçiləri şəhərin adının Urartu çarı I Argiştinin dövründə (e.ə. 782-ci ildə) salınmış Erebuni (İrpuni) qalasının adı ilə bağlamağa çalışırlar. Erebuni qalası yalnız hərbi-istehkam məqsədilə inşa edilmiş və onun etrafında heç vaxt şəhər infrastrukturunu formalaşmamışdı. Urartuların ermənilər heç bir aidiyyəti olmadığı kimi, qədim Erebuni qalasının da indiki İrəvan şəhəri ilə ne məkan, nə də zaman baxımından elaqəsi olmuşdur. İndi ermənilərin "Arinberd" ("Qanlıqala") adlanırdıqları bu təpə İrəvan şəhərinin cənub-sərq istiqamətində yerləşir. 1879-cu ildə rus arxeoloqu A. İvanovski İrəvan etrafındaki Çölməkçi kəndində üzərində mixi yazılar olan və Urartu çarı I Argiştinin hakimiyəti dövrüne aid metni eks etdirdiñən bazat daş aşkar etmişdir. Sonradan həmin ərazidə üzərində mixi yazıları olan daşın bir neçə daş aşkar edilmişdi.

Qədim İrəvan yaşayış məntəqəsi ilə 1950-ci ildə arxeoloji qazıntılar zamanı üzərində qızıl Erebuni qalası arasında xeyli mesafə olmuşdur. Yalnız XX əsrin ikinci yarısından Erebuni qalasının yerləşdiyi Qanlı təpə şəhərtrafi əraziyə daxil edilmişdir. Urartuların dövrüne aid tapılan mixi yazılarından aydın olmuşdur ki, e.ə. VIII əsrin birinci rübündə Ağrı vadisi (Araz çayının sol sahilini və Arpaçayın aşağı axarını) urartular tərefində işğal edilənənək həmin ərazi Aza xalqının ölkəsi adlanmışdır.

İrəvanın Urartu çarı I Argişti tərefindən əsası qoyulan Erebuni (İrpuni) qalası ilə eyniləşdirilmiş ermənilər tərefindən tarixin saxtalasdırılmışının bariz nümunəsidir. Ermənilər qızıl qədim Romadan 30 yaş "böyük" imiş.

İlk mənbələri təsdiq edir ki, indi Ermənistan (Hayastan) adlandırılan əraziyə ermənilər (hayalar) ilk dəfə xristianlığın dövlət dini səviyyəsinə yüksəlməsindən sonra missionerlər kimi gəlmışlar. Hayalar ərəb xilafəti dövründə islam dinini qəbul edən aborigen türkmənşəli boyların tərk etdikləri dini məbədlərə sahib çıxmış, həmin məbədləri kilsəyə çevirmiş, ele oradaca saxta tarix əsərləri quraşdırılmışdır.

Ərəb xilafətinin qoşunları ilk dəfə 642-ci ildə Cənubi Azərbaycan və Naxçıvan üzərində indiki Ermənistan ərazisine daxil olmuşdur. Xilafət dövründə Cənubi Qafqazda əmirliklərin idarəciyi bir qayda olaraq türklər həvalə edildi. Erməni tarixçisi A.Ter-Qevondyan yazar: "Əger Ərəb xilafəti dövründə Yeravan (İrəvan) şəhəri kimi mövcud olmuş olsa idi, ticaret yolu da oradan keçərdi. Lakin Ərəb xilafəti dövründə

İrəvan qalasının 1672-ci ildə
Jan Şarden tərəfindən çəkilmiş panoram görünüşü

bəhs edən erməni müellifləri qeyd edirlər ki, həmin dövrə karvan yolu İran dan Naxçıvan-Dvin (Dəbil) üzərindən kiçik Asiyaya yönəldirdi".

Ermənilərin İrəvan ətrafında məskun olduğu bu şəhərin adı orta əsr yarızılı mənbələrində Rəvan, İrəvan, İrvan, Erivan kimi qeyd edilmişdir. XIX əsrin əvvəllərində rus qoşunları tərefindən işgalindən sonra şəhərin adı Erivan (Gri-gvan) kimi yazılmışdır. Bu şəhər 1936-ci ildə Yerevan adlandırılmalıdır.

Erməni tarixçiləri şəhərin adının Urartu çarı I Argiştinin dövründə (e.ə. 782-ci ildə) salınmış Erebuni (İrpuni) qalasının adı ilə bağlamağa çalışırlar. Erebuni qalası yalnız hərbi-istehkam məqsədilə inşa edilmiş və onun etrafında heç vaxt şəhər infrastrukturunu formalaşmamışdı. Urartuların ermənilər heç bir aidiyyəti olmadığı kimi, qədim Erebuni qalasının da indiki İrəvan şəhəri ilə ne məkan, nə də zaman baxımından elaqəsi olm知道自己

Türk səyyahi və coğrafiyasını Övliya Çelebi İrəvanı yaşayış məntəqəsi kimi, XV əsrin əvvəllərində aid edir. Onun yazdırına görə, hicri təqvimi ilə 810-cu ildə (1407-1408) Əmir Teymurun tacirlerindən Xacə xan Lehicanı adlı tacir çox münbit Rəvan torpağına qədəm qoymuş, öz aile üzvləri ilə burada sakın olmuş və döyü ekini hesabına gündən-güne varlanaraq bu böyük kəndin əsasını qoymuşdur. Övliya Çelebi daha sonra eləvə edir ki, Səfəvilər dövlətinin başçısı Şah İsmayıllı hicri 915-ci ildə (1509-1510) qala salınması barədə öz vəziri Rəvanqulu xana göstəriş vermiş, o da öz növbəsində 7 ilə qalanı tikidirək adını "Rəvan" qoymuşdur.

Qaraqoyunluların hakimiyəti dövründə İrəvanın daxil olduğu ərazi Sədəlli tayfasının başçıları tərefindən idare edildi və Çuxur Sədəmərliyi adlanırdı. Əger həmin dövrə Çuxur Sədəmərliyinin iqamətgahı İrəvanda yerləşmiş olsaydı, Sədəlli tayfasının başçılarının qəbiristanlığı da orada olmalı idi. Lakin 1411-ci ildə vəfat edən Çuxur Sədəmərliyi Əmir Sədənin məqberəsi onun oğlu Pir Hüseyin tərefindən İrəvan şəhərindən 7 km cənubda Cəfərabad (1946-ci ildən Arqavand adlandırmışlar) kəndində 1413-cü ildə ucaldılmışdır.

Əmir Sədəmərliyi əsasında 1413-cü ildən 1414-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1414-ci ildən 1415-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1415-ci ildən 1416-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1416-ci ildən 1417-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1417-ci ildən 1418-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1418-ci ildən 1419-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1419-ci ildən 1420-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1420-ci ildən 1421-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1421-ci ildən 1422-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1422-ci ildən 1423-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1423-ci ildən 1424-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1424-ci ildən 1425-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1425-ci ildən 1426-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1426-ci ildən 1427-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1427-ci ildən 1428-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1428-ci ildən 1429-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1429-ci ildən 1430-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1430-ci ildən 1431-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1431-ci ildən 1432-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1432-ci ildən 1433-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1433-ci ildən 1434-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1434-ci ildən 1435-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1435-ci ildən 1436-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1436-ci ildən 1437-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1437-ci ildən 1438-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1438-ci ildən 1439-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1439-ci ildən 1440-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1440-ci ildən 1441-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1441-ci ildən 1442-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1442-ci ildən 1443-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1443-ci ildən 1444-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1444-ci ildən 1445-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1445-ci ildən 1446-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1446-ci ildən 1447-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1447-ci ildən 1448-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1448-ci ildən 1449-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1449-ci ildən 1450-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1450-ci ildən 1451-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1451-ci ildən 1452-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1452-ci ildən 1453-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1453-ci ildən 1454-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1454-ci ildən 1455-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1455-ci ildən 1456-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1456-ci ildən 1457-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1457-ci ildən 1458-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1458-ci ildən 1459-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1459-ci ildən 1460-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1460-ci ildən 1461-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1461-ci ildən 1462-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1462-ci ildən 1463-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1463-ci ildən 1464-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1464-ci ildən 1465-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1465-ci ildən 1466-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1466-ci ildən 1467-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1467-ci ildən 1468-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1468-ci ildən 1469-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1469-ci ildən 1470-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1470-ci ildən 1471-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1471-ci ildən 1472-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1472-ci ildən 1473-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1473-ci ildən 1474-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1474-ci ildən 1475-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1475-ci ildən 1476-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1476-ci ildən 1477-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1477-ci ildən 1478-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1478-ci ildən 1479-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1479-ci ildən 1480-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1480-ci ildən 1481-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1481-ci ildən 1482-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1482-ci ildən 1483-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1483-ci ildən 1484-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1484-ci ildən 1485-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1485-ci ildən 1486-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1486-ci ildən 1487-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1487-ci ildən 1488-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1488-ci ildən 1489-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1489-ci ildən 1490-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1490-ci ildən 1491-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1491-ci ildən 1492-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1492-ci ildən 1493-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1493-ci ildən 1494-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir Sədəmərliyi əsasında 1494-ci ildən 1495-ci ildən əsasında əsasını qoymuşdur. Əmir S

Arxiv sənədləri əsasında ərsəyə gələn tədqiqatlar Almaniya kitabxanasının rəflərində

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyəti aparatının Elmi iş şöbəsinin müdürü tarix elmləri doktoru, dosent Zemfira Hacıyevanın rəhbərliyi ilə hazırlanmış kitablar Almaniya kitabxanasının rəflərində yer alıb. Arxiv sənədləri əsasında aparılan tədqiqatların Almaniyadan Martin Lüter adına Halle-Vittenberq Universitetinin kitabxanasının kataloquna daxil edilməsi sayesində Azərbaycanın müxtəlif dövrlərə və istiqamətlərə aid tarixi həqiqətləri bərdə dünya elmi ixtimaiyyəti məlumatlanacaq.

Kitabxanaya daxil edilən çap mehsullarından biri rus dilində "Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının yaranma tarixi (1920-1945-ci illər)" ("История создания Академии Наук Азербайджана (1920-1945 гг.)" adlı monoqrafiyadır. Yeddi il davam edən tədqiqatlar Elmi iş şöbəsində qorunan unikal arxiv materialları və müxtəlif fondlardan getirilmiş sənədlər əsasında akademik İsa Həbibbəylinin elmi məsləhətçiliyi və t.e.d., dos., Zemfira Hacıyevanın müelliliyi ilə ərsəyə gəlib. Kitab ilk dəfə olaraq Moskva və Vatikan arxivlərində AMEA-nın yaranma tarixinə dair mühafizə edilən fotosəkillər, eləcə də 34 alimin fotosəkli, əsli olan sənədlər, sektor, bölmə və institutların yaranma tarixini əks etdirən 23 cədvəl daxil edilib.

AMEA-nın 75 illiyinə həsr olunan və ölkə elminin inkişaf tarixində bəhs edən, şöbənin 1 №-li fondunda mühafizə edilən nadir və unikal materiallar əsasında hazırlanmış növbəti kitab "Azərbaycanı tədqiq edən və

öyrənen cəmiyyət (Tətəbbö)" haqqındadır. Xarici oxucuların sərəncamına verilən kitab Azərbaycan və rus dillərindədir.

Kitabxanada yer alan "AMEA-nın yaranma tarixi (1945)" adlı ana dilində, eləcə də rus və ingilis dillərində hazırlanmış kataloq Azərbaycan elminin inkişaf tarixinin qədimliyindən bəhs edir. Kataloqda Manna, Midiya və Qafqaz Albaniyasında yaranan ilk yazı verdişlərindən tutmuş tarixin müxtəlif dönenlərində Azərbaycanın özünəməxsus elm mərkəzinin, Elmlər Akademiyasının çətin və sixsizdirilmiş proseslərdən keçərək formalşamasına dövrünə qədər olan mərhələlərindən danışılır.

Elektron kataloqda yerləşdirilən nəşrlərdən biri də "AMEA Prezidentləri: Şanlı yolun mərhələləri" kitabıdır. Burada ölkənin əsas elm mərkəzi sayılan Akademianın rəhbərliyində çalışmış prezidentlərin həyat və yaradıcılığına dair unikal faktlar mövcuddur. Milli Elmlər Akademiyasının varlığından ona rəhbərlik etmiş bütün prezidentlər xalqın maraqlarını qorumağı üstün tutmuş, Azərbaycan elmine dənə dənə şöhrəti qazandıraraq elmi-innovasiya potensialının gələcək inkişafına öz töhfələrini vermişlər.

Azərbaycan, rus, ingilis dillərində çap olunan "İrəvan xanlığının tarixi" adlı əsərdə orta əsr şəhəri İrəvanın tarixi haqqında ilkin araşdırımlardan, qədim şəhərlərə bağlı müxtəlif tədqiqatçıların əsərlərində rast gəlinən maraqlı faktlardan danışılır.

Bundan əlavə, 1920-1960-ci illərdə ölkəmizdə muzeylərin inkişafı və formalşamasına dair araşdırımların yer aldığı "Azərbaycan Dövlət Muzeyi: Azərbaycanda elmin inkişaf

tarixindən" və Azərbaycan xanlıqları adı ilə milli salnaməmizə, qan yad-daşımıza yazılın "İrəvan xanlığının tarixşunaslığı", o cümlədən Qarabağ xanlığının həm milli, həm də beynəlxalq tədqiqatların ilk dəfə kompleks şəkildə təhlil edildiyi "Qarabağ xanlığının tarixşunaslığı" adlı monoqrafiyalar artıq Martin Lüter adına Halle-Vittenberq Universitetinin kitabxanasının nəşrləri sırasındadır.

Geniş oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulan "Qarabağ xanlığı: sosial-iqtisadi münasibətlər və dövlət quruluşu" adlı üç dildə təqdim edilən monoqrafiya da Almanyanın kitab rəflərini zənginləşdirir. Qarabağ xanlığının sosial-iqtisadi tarixi, dövlət quruluşu, şəhər təsərrüfatının inkişafı, aqrar münasibətlər və elmi ixtimaiyyətə az məlum olan bir sıra digər məsələlər əsərin tədqiqat obyektidir.

Corc Burnutyanın müəllifi olduğu rus-sovet və erməni tarixçiləri arasında fərqli və oxşar cəhətlərin araşdırıldığı "İrəvan xanlığı Qacarların hökmranlığı dövründə. 1795-1828-ci illər" adlı əsəri "Tekrarlanan tarix və tekrarlanan şəhərlər" kitabında təhlil edilir.

Avropanın oxucularına təqdim olunan növbəti kitablar arxiv materialları əsasında ərsəyə gələn "Azərbaycan alimləri ikinci Dünya Müharibəsi illərində: 1941-1945" və ölkədə elmin inkişafı tarixinə aid tədqiqatları əhatə edən "Azərbaycan Dövlət Elmi-Tədqiqat İnstitutu (1929-1932)"dır.

Qafqaz canişini Aleksey Yermolovun sıfırı ilə 1823-cü ilde hazırlanan "Qarabağ əyalətinin təsviri" ("Описание Карабахской провинции") adlı rusdilli çap məhsulunda Qarabağ əhalisinin etnik tərkibi, müxtəlif kəndlər və Qarabağda xan nəsli nə mənsub olan köçəri tayfalardan xəzinəyə daxil olan gəlirlərlə bağlı cədvəl məlumatları öz əksini təpib.

Qeyd edək ki, Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin sabiq əməkdaşı mərhum Tamilla İbrahimovaya məxsus "Kaşılar - Azərbaycanın tarixi və mədəni ərsinini öyrənmək üçün qızıl mənbə" adlı kataloq və "Azərbaycan xalqının mənəvi heyati və onun maddi mədəniyyətin yaradılması rolü" adlı monoqrafiya da kitabxanaya yerləşdirilən əsərlər sırasındadır.

Qarabağda çöl tədqiqat işləri

Elm və Təhsil Nazirliyinin Coğrafiya İnstitutunun Landşaftşunaslıq və landşaft planlaşdırılması şöbəsinin bir qrup əməkdaşı - şöbə müdürü Mirnur İsmayılov, aparıcı elmi işçilər - coğrafiya üzrə fəlsəfə doktorları Səidə Zeynalova və İrina Kuçinskaya, doktorant Amina Muradova işğaldan azad olunmuş Qarabağ və Şərqi Zəngəzur ərazilərində 4 gün müddətində çöl tədqiqat işləri aparıblar.

"Böyük Qayış" Dövlət programına və şöbənin planlarına uyğun olaraq ərazidə ilkin rəqəmsal landşaft-ekoloji xəritələşdirmə aparılıb. Bunun üçün sahədə təbii komplekslərin məkan strukturuna aid məlumatlar toplanıb, ərazinin ekogeokimyəvi landşaft fonunun müəyyən edilmişsi meqədile kamerallı şəraitdə aparılacaq kimyəvi analizlər üçün əsasən Şərqi Zəngəzur ərazilisinin müxtəlif ekosistemlərindən 50-ə yaxın torpaq, bitki və süxur nümunələri götürülüb. İşğaldan əvvəl tərtib olunmuş irimiyyaslı (1:10000) landşaft xəritələri və topoqrafik xəritələrin mövcud vəziyyəti ilə coğrafi müqayisəsi əsasında təbii və antropogen ekosistemlərin struktur-funksional xüsusiyyətlərindəki inkişaf tendensiyaları, dinamikası istiqamətində coğrafi məkan məlumatları toplanıb.

İşğaldan sonrakı dövrə ərazilərin yenidən mənimşənilməsində elmi və praktiki əhəmiyyəti yüksək olan təbii ekosistemlərin antropogen transformasiyası və onların landşaft-ekoloji neticələri, ekoloji riskləri, ekosistemlərin təbii ehtiyat potensialı və s. istiqamətlərdə çöl-tədqiqat işləri hə-

yata keçirilib və tərtib olunacaq rəqəmsal xəritələrin informasiya bazası yaradılıb.

Ərazidə həyata keçirilən nəhəng infrastruktur və məskunlaşma layihələrinin təbii landşaftlara və onların təbii ehtiyat potensialına uyğunluq dərəcəsi də tədqiqatçıların diq-qət mərkəzində olub.

Hazırda çöl tədqiqatları zamanı toplanmış elmi informasiyanın təhlili və ilkin nəticələrin əldə olunması istiqamətində kameral tədqiqatlar davam etdirilir.

Qərbi Azərbaycan əhalisinə qarşı törədilən cinayətlərdən bəhs edən kitab

"Qərbi Azərbaycan" internet televiziyasında AMEA-nın Tarix və Etüdologiya İnstitutunun Qərbi Azərbaycan tarixi şöbəsinin müdürü tərəfən fəlsəfə doktoru Cəbi Bəhramovun təqdimatında "İnsanlıq əleyhinə" verilişinin növbəti buraxılışı yayılmışdır.

Verilişdə AMEA-nın akademik Z.M.Bünyadov adına Şərqşunaslıq İnstitutunun aparıcı elmi işçisi tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Sübhan Talibli "İnsanlıq əleyhinə cinayətlər (XX əsr)" adlı kitabından bəhs edilib. Bildirilən ki, Təbrizdə fars dildə çap olunan əsərdə XX əsrə Azərbaycan xalqına qarşı törədilən ağır cinayətlər barədə məlumat verilir. Kitabda, həmçinin Qərbi Azərbaycandan, 1948-1953-cü illərdə qəbul olunmuş qərarlardan və onların icrası ilə bağlı əhaliyə qarşı törədilmiş cinayətlərdən səhbet açılır.

Dosent Sübhan Talibli bildirilər ki, Şərqşunaslıq İnstitutunun Elmi şurasının qərarı ilə çap olunan kitab 6 fasilə ibarətdir. Monoqrafiyanın "1905-1906-ci illər kütülevi qırğınlar və 1918-ci il mart soyqırımı" adlı 1-ci fəsildə qeyd edilən dövrün insanlıq əleyhinə ağır cinayətləri barədə ətraflı məlumat verilir. 2-ci fəsilde 1948-1953-cü illərdə azərbaycanlıların tarixi torpaqları olan Ermənistandan deportasiyasından, ermənilərin Azərbaycana qarşı əsəssiz torpaq iddiaları və ərazilərin işğalından, Ermənistandan azərbaycanlı mülklə və hərbi əsirlerle reftarından bəhs edilir. 3-cü fesilde "Ermənistanın əsəssiz ərazi iddialarına və müdaxiləsinə etirazlardan, 1990-ci il "20 Yanvar" faciəsindən (1990-ci il 25 yanvar Neftçala və Lənkəran faciələri) söz açılır.

"Qarabağda soyqırımlar" adlanan 4-cü fesilde Ağdaban soyqırımı və onun tanidlılması istiqamətində hüquqi-siyasi fəaliyyətdən, Qaradağlı soyqırımdan, Goranboy rayonunun Ballıqaya kəndində Ermənistandan tərəfindən dinc azərbaycanlılara qarşı törədilmiş soyqırımdan, Malibəyli, Aşağı və Yuxarı Quşçular qətləməndən, bəşəriyyətə və sivilizasiyaya qarşı ağır cinayət olan Xocalı soyqırımdan bəhs edilir. 5-ci feslin mövzusu Aprel döyülli və Vətən müharibəsidir. "Azərbaycanlılarının soyqırımı həqiqətlərinin dünyaya çatdırılmasında Azərbaycan dövlətinin siyaseti" adlanan 6-ci fesilə bu faciələrlə bağlı Ulu Önder Heydər Əliyevin və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin siyasetinə, həmçinin Quba şəhərində "Soyqırımı Memorial Kompleksi"nə həsr olunub.

Şərqşunas alım təltif olunub

AMEA-nın akademik Ziya Bünyadov adına Şərqşunaslıq İnstitutunun YAP Yasamal Rayon Təşkilatı üzrə ərazi partiya təşkilatının sədri filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Lalə Bayramova fəal ixtimaiyyəsi fəaliyyətinə görə mükafatlandırılıb.

YAP Yasamal rayon təşkilatı və Yasamal Rayon İcra Hakimiyyətinin birgə təşkilatçılarıyla ilə Ulu Önder Heydər Əliyevin Azərbaycanda ilk dəfə siyasi hakimiyətə gəlməyinin 55-ci ildönümüne həsr olunmuş tədbirdə şərqşunas alım YAP Yasamal rayon təşkilatının sədri Bəxtiyar Nəbiyev tərəfindən Fəxri fərmanla təltif edilib.

Şəki Regional Elmi Mərkəzinin əməkdaşı "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" çərçivəsində təkliflərini təqdim edib

Azərbaycanın ekologiya və təbii sərvətlər naziri, COP29-un müəyyən olmuş prezidenti Muxtar Babayev Şəki şəhəri Heydər Əliyev Mərkəzində ziyanlılarla görüşüb, onların problem və təkliflərini dinləyib.

AMEA-nın Şəki Regional Elmi Mərkəzinin Ekoloji coğrafiya şöbəsinin müdürü coğ.ü.f.d. Qafqaz Ağabalayev də görüşdə iştirak edib. O, "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" çərçivəsində hazırlanmış Şəki şəhərində içmeli su probleminin həll edilməsi, su qılığının aradan qaldırılması, eləcə də tullantıların çəsildənməsi və səmərəli istifadəsi üçün müasir poliqonun yaradılması istiqamətində təkliflərini təqdim edib.

Böyük nəslin yadigarı və layiqli davamçısı

Ofelya xanım Bağırbəyova üç nəslin nümayəndəsidir: O, Abbasqulu xan İrəvanski, Pənah xan Makinskiyin nəticəsi, Əli xan və Tacı xanımın nəvəsidir. Ofelya xanım XIX-XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanda, o cümlədən İrəvan xanlığında, Rusyanın işgalindən sonra isə İrəvan quberniyasında iqtisadiyyatın, həmçinin təhsilin, milli mədəniyyətin inkişafında müüm xidmətləri olmuş böyük bir nəslin davamçısıdır.

İrəvan zadəgan nəslinin nümayəndəsi olan Ofelya xanım Bağırbəyova 1934-cü ilde Bakı şəhərində ziyan ailəsində anadan olmuşdur. Orta təhsilini Səbail rayonu 134 sayılı məktəbdə almış, 1951-ci ilde Azərbaycan Sənaye İnstitutunun geoloji-kəşfiyyat fakültəsinə daxil olmuş və buranı dağ-mədən mühəndis-geofizik ixtisası üzrə bitirmişdir. İlk əmək fəaliyyətine Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Geoloji İnstitutunda laborant vəzifəsi ilə başlamışdır. Sonralar kiçik elmi işçi, böyük elmi işçi kimi fəaliyyətini davam etdirən, hazırda isə aparıcı elmi işçi vəzifəsində çalışan bu zəhmətkeş və fədakar xanım həmişə işinə sevgisi, peşə fəaliyyətində üstünlükleri ile ferqlənmışdır. Geoloji-mineralogiya elmləri namizədi Ofelya xanım Bağırbəyovanın Azərbaycanda yeganə "izotop geologiyası və geoxronologiya" laboratoriyasının yaranmasında böyük əməyi var.

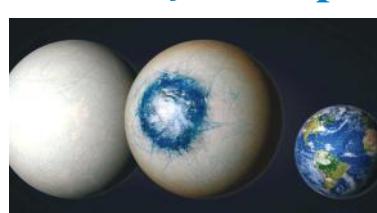
1972-ci ilde "Kiçik Qafqazın şimal-sərq hissəsində qranitoid intruziyaların kalium-argon əsası üzrə bitirmişdir. İlk dəfə olaraq Azərbaycanda filiz və qeyri-filiz yataqlarının böyük əksəriyyətinin genetik və məkan baxımından bağlı olduğu maqmatik formasiyalarda kalium-argon əsası üzrə radiogeoxronoloji tədqiqatlar aparılmışdır. Alınmış nəticələr Kiçik Qafqazın şimal-sərq hissəsində maqmatizmin təkamülü, maqmatik formasiyaların yaş əlaqəsi və filiz əməle gəlməsi prosesi haqqında anlayış yaratmağa imkan vermişdir. Kiçik Qafqazın şimal-sərq hissəsində qranitoid intruziyalarının izotopik yaşı müyyəyen edilmişdir. Orta Yura qranitoidlərinin iki yaş qrupu aydın şəkildə fərqlənir: mütləq yaşı 160 milyon il olan son Bayos plagiokranitləri (Atabek və Gilanbir massivləri), mütləq yaşı 156 milyon il olan Bat yaşılı qranitoидləri (Salva-Laçın massivi). Kiçik Qafqazın şimal-

şərq hissəsindəki qranitoid massivlərinin böyük əksəriyyəti üst Yurada formalşmışdır. 1979-cu ilde dissertasiya işinin nəticələri əsasında Azərbaycanda nüve geologiyası sahəsində ilk əsər olan monoqrafiya nəşr etdirmişdir. Uzun illər Azərbaycanın müxtəlif bölgelərində maqmatik əmələqəmələrin tədqiqini aparmış. Böyük və Kiçik Qafqazda: Filizçayda, Katexçayda, Mazımcayda, Daşkəsan demir filiz, Gədəbəy qızıl filiz, Qızılıbulq qızıl filiz, alunit Zəqlik və s. yataqlarının tədqiqalarını aparmış, Naxçıvanda, Talyışda və s. Saatlı superdərin SG-1 quyuşusunun vulkanogen ləylərinin yaş bölgüsü verilmişdir. Ofolit zonasında yerləşən bir sıra yataqları, həmçinin Tutxun qrup qızıl yataqlarının, civə və digər yataqlarının tədqiqatlarını aparmış və yaşını təyin etmişdir. "Gədəbəy rayonunun qızıl yataqlarının mütləq yaşıının təyini" müqavilə işinin rəhbəri olmuşdur. Uzunmüddəli gərgin və ciddi elmi-praktik tədqiqatlar nəticəsində "Azərbaycanın maqmatik formasiyalarının radiogeoxronoloji tədqiqi" adlı ikinci monoqrafiyası işıq üzü görüb. 1970-ci il-dən sonrakı Azərbaycanda bütün geoloji xəritələr aparılmış radiogeoxronoloji məlumatları əsasında tertib edilmişdir.

Tədqiqatların nəticələri "SSRI-nin geoxronologiyası" monoqrafik əsərinə daxil edilmiş, 81-82 milyon il yaşı Sovet İttifaqının radiogeoxronoloji şkalasına daxil edilmişdir. Maqmatizmin inkişafının əsl mənzəresi, Azərbaycanın filiz və qeyri-filiz yataqları ilə əlaqəsi müyyən edilmişdir. Bundan əlavə, metodik tədqiqatlar aparılmışdır, alunitlərin təyini əsası işlənilər hazırlanmış və onun radiogeoxronologiyada istifadəyə yararlılığı sübut edilmişdir. Tədqiqatlar nəticəsində Kırmaçı, Alunitdağ və s.-nın bir neçə alunit yataqlarının yaşı müyyəyen edilmişdir. Radiogeoxronoloji tədqiqatlar tekçə nəzəri deyil, həm də praktiki əhəmiyyətə malikdir və hələ də ən müasir və dəqiqlik metoddur. Ofelya xanım 120-dən çox elmi əsərin, o cümlədən üç monoqrafiyanın müəllifidir. Xarici jurnallarda 40-dan çox elmi məqaləsi dərc olunub. O, Rusiya, Türkiye, İran, Yunanistan, Çin, Avstraliya və digər ölkələrdə keçirilən beynəlxalq elmi konfrans və simpoziumlarda iştirak etmişdir. Məruzələri yüksək qiymətləndirilmişdir. Geoloji İnstitutunda elmi fəaliyyətə yanaşı pedagoqika sahəsində, gənclərin elmi bilik və bacarıqlarının artırılmasında iştirak etmiş və Bakıda fəaliyyət göstərən Qızlar Koleccinin direktor müavini olmuşdur.

Azərbaycanın görkəmli tarihi şəxsiyyətlərinin, Abbasqulu xan İrəvanski, Pənah xan Makinski, Çəmşid bəy Naxçıvanski və digərlərinin ərsini qan yaddaşında daşıyan Ofelya xanım Bağırbəyovanın 90 yaşlı tamam olur. Bu yubiley ərəfəsində Millət vəkili, Qərbi Azərbaycan İcmasında qadınlar şurasının sədri Melahət İbrahimqizi və Qərbi Azərbaycan İcması İrəvan şəhəri icmasının sədri filologiya elmləri doktoru, professor Fəridə xanım Səfiyeva ilə birlikdə gedib Ofelya xanımla görüşdü. Fəridə xanım Ofelya xanımı Qərbi Azərbaycan İcmasının vəsiqəsini və döş nişanını təqdim etdi. Bu yubiley ərəfəsində Ofelya xanıma bundan dəyərli hədiyyə ola bilmez. Mən də öz növbəmdə eziż müəllifim Ofelya xanım Bağırbəyovanı ürkəndən təbrik edirəm, ona can sağlığı və illərlə həsrətində olduğunu İrəvan şəhərinə getməyi, vaxtı ilə babalarının tikdirdiyi Goy məscidi, "Qırxbulaq", "Dərəçiçək" yayaqlarını ziynet etməyi arzulayıram.

Rübabə ŞİRİNOVA
AMEA Məhəmməd Füzuli adına
Əlyazmalar İnstitutunun əməkdaşı,
falsəfə üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Həyat üçün əlverişli ekzoplanet tapılıb

Montreal Universitetinin alimləri Ceyms Webb teleskopunun köməyi ilə aparılan əlavə müşahidələrdə LHS 1140b ekzoplanetinin əsasən azotdan ibarət six atmosfer malik olduğunu aşkar ediblər. Hətta bu buz topunun okeana sahib olması da ehtimal edilir.

N.Tusi adına Şamaxı Astrofizika Rəsədxanasından verilən məlumatə görə, Qırmızı cırdan əldənən ətrafında dolanan LHS 1140b Yerdən 48 işqə ili məsafədə, öz əldənən "həyat zona-sında" yerləşir. Planetin radiusu Yerin radiusundan 1.7 dəfə böyükdür.

Tədqiqatların əsas məqsədi LHS 1140b-nin bərk səthə malik olub-olma-

masını müyyənəldəndirmək idi. Bu suala cavab tapmaq üçün isə Ceyms Webb teleskopundan istifadə edilib ki, əldə olunan müşahidə materialları da öz növbəsində planetin atmosferində "minineptunlar" üçün xarakterik olan hidrogen qatının olmasına təkzib edib. Müyyən olunub ki, planet azot, sunuxarı və karbondan ibarət ağır atmosfera sahibdir. Müşahidələrə əsasən planetin küt-

ləsi haqqında da informasiya əldə etmək mümkün olub. Planetin kütləsi gözənlənilən qədər ağır olmadığından, hesab edilir ki, onun 10-20%-i sudan ibarətdir və planet buz şəridir. LHS 1140b-nin, ancaq bir üzü öz əldənənə döñük olduğundan, daim günəş alan hissənin buzdan azad olduğu və orta okeanın mərkəzində temperaturun 20°C-dək yüksələb illiyə ehtimal olunur.

Qeyd edək ki, aşkar olunmuş xüsusiyyətlər, LHS 1140b-nin gelecekdə ekzoplanet atmosferlərinin və "həyat şərtlərinin" araşdırılması üçün ideal obyekt edir.

Tədqiqat işi "The Astrophysical Journal Letters" də çapə qəbul olunub və arxiv.org serverində yerləşdirilmişdir.

Redaksiya heyəti:
İsa Həbibbəyli, Arif Həşimov, Dilqəm Tağıyev,
İbrahim Quliyev, Nərgiz Paşayeva, Rasim Əliquliyev,
Tofiq Nağıyev, İradə Hüseynova, Gövhər Baxşəliyeva, Cəmil Əliyev,
İsmayıllı Hacıyev, Fuad Əliyev

Baş redaktor: Ağahüseyin Şükürov

"Asiya xalqları ədəbiyyatı: ənənələr və müasir tendensiyalar" adlı beynəlxalq konfrans

16-17 dekabr 2024-cü il tarixlərində AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunda "Asiya xalqları ədəbiyyatı: ənənələr və müasir tendensiyalar" adlı beynəlxalq elmi konfrans keçiriləcək.

Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu konfransda iştirak üçün tezislərin qəbulunu elan edir.

Asiya ədəbiyyatı dünya ədəbiyyatının mühüm bir hissəsini əhatə edərək çox-müxtəlif milli istiqamətləri ilə zengin ədəbi irdədir. Pakistan, Yaponiya, Cənubi Koreya, Çin, Mongolustan, İndoneziya, hind, Vyetnam, əfqan, malay və digər ölkələrin ədəbiyyatlarının öyrənilməsi Asiya ədəbiyyatının ümumi mənzərəsinə təsəvvür etməye imkan verdiyi kimi, yeni perspektivlərin ortaya çıxmamasına da şərait yaradacaqdır. Bu baxımdan, Asiya xalqları ədəbiyyatının, onun ayrı-ayrı milli sahələrinin ənənəvi cəhətləri və yeni tendensiyalarını müzakirəyə çıxarmaq, müxtəlif fikirləri dinişmək dünya ədəbiyyatının əhəmiyyətli bir qolunun aşadırılmasına yeni töhfələr verəcəkdir.

Konfransın əhətə edəcəyi mövzular:

1. Asiya xalqları ədəbiyyatında tendensiyalar;
2. Ədəbiyyatda Şərqi-Qərbi diskursu;
3. Asiya xalqları ədəbiyyatından tərcümə problemləri;
4. Asiya xalqları ədəbiyyatının araşdırma problemləri;
5. Müqayiseli ədəbiyyatlaşdırış.

Konfransın dili: Azərbaycan, türk, ingilis, rus.

Konfransda iştirak forması: canlı və onlayn.

Konfransın təqvim:

Tezislərin son göndərilmə tarixi - 10 oktyabr 2024-cü il.

Qəbul olunan tezislərin elan tarixi - 25 oktyabr 2024-cü il.

Məruzələrin son göndərilmə tarixi - 25 noyabr 2024-cü il.

Konfransın təşkilatçıları:

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu; Muslim İnstitutu (Pakistan), Türkiyət Araşdırımları İnstitutu (Cənubi Koreya).

Tezislərin yazı qaydaları:

- Tezis Microsoft Word redaktöründə (.doc, .docx) təqdim edilməlidir. Tezislər 400-500 sözdən ibarət, Times New Roman - 12 ppt şrifti ilə, sətirlərarası interval - 1,5 olmaqla yazılmalıdır;

- Tezisin sehifə parametrləri aşağıdakılardır: sağ tərəf - 1 sm, sol tərəf - 3 sm, aşağı hissə - 2 sm, yuxarı hissə - 2 sm;

- Tezisin əvvəlində ortada böyük və tünd şriftlə məruzənin adı, altda sağ tərəfde kiçik və tünd şriftlə müəllifin adı, soyadı, ondan altda isə kiçik və adı şriftle elmi dərəcəsi (varsı), elmi adı (varsı), iş yeri və elektron ünvanı göstərilməlidir;

- Tezisin mətni Azərbaycan və rus dilində yazılırsa, ingilis dilində xülasə tələb olunur;

- Tezisin əvvəlində məqalənin və xülasələrin yazılılığı dillərə müvafiq olaraq 5-7 əçar söz göstərilməlidir.

Konfransda canlı və onlayn şəkildə edilən məruzə mətnləri dərc ediləcəkdir. Məruzə mətnləri 12 şrift, sətirlərarası interval 1,5 olmalıdır. Məruzə mətni 7-10 səhifə olmalıdır.

Təşkilat komitesi ilə əlaqə:

Ünvan: AZ 1143, Hüseyn Cavid prospekti, 117 (Akademiya şəhərciyi, Əsas bina) Tel.: (+994 12) 510 35 71; (+994 50) 554 59 82
E-mail: asianliterature2024baku@gmail.com

"Avrasiyada Biomüxtəliflik - SEAB 2024" adlı VII beynəlxalq simpozium

22-24 avqust 2024-cü il tarixlərində Azərbaycan Respublikası Elm və Tehsil Nazirliyinin Dendrologiya İnstitutu (Azərbaycan), Odlar Yurdu Universiteti (Azərbaycan), Ərzurum Texniki Universiteti (Türkiyə), Atatürk Universiteti (Türkiyə), Muğla Sıtkı Koçman Universiteti (Türkiyə), Al-Farabi Kazax Milli Universiteti (Qazaxistən), Bitki Biologiyası və Biotexnologiyası İnstitutu (Qazaxistən), Hüceyrə Biologiyası və Genetik Mühəndisliyi İnstitutu Ukrayna Milli Elmlər Akademiyası (NASU) Kiyev (Ukrayna), Kiyev Taras Şevçenko Milli Universiteti (Ukrayna), Gürcüstan Kənd Təsərrüfatı Elmləri Akademiyası Batumi (Gürcüstan), Rusiya Dövlət Aqrar Universiteti (Rusiya), Belarus Dövlət Universitetinin (Belarus) birgə təşkilatlılığı ilə Türkiyənin Ərzurum şəhərində "Avrasiyada Biomüxtəliflik - SEAB 2024" adlı VII beynəlxalq simpoziumu keçiriləcək.

SEAB 2024, Avrasiya və dünya üzrə tədqiqatçıları bir araya gətirərək ən son elmi tapıntıları paylaşmaq, multidisiplinər əməkdaşlıqlar qurmaq və qlobal etraf mühit problemlərinə yenilikçi həllər axtarmaq məqsədini daşıyır.

SEAB 2024 TÜBITAK 2223 - Beynəlxalq tədbir təşkilatı dəstək alıb, bu da iş-tirakın pulsuz olmasını təmin edir.

Simpoziumun rəsmi dili ingilis dili olsa da, təqdimatlar türk, Azərbaycan, ingilis və rus dillerində edilə bilər.

Qeyd edək ki, Bakı, Kiyev, Minsk, Antalya kimi şəhərlərdə keçirilmiş uğurlu simpoziumların ardından, 22-24 avqust 2024 tarixlərində Erzurumda (və ya onlayn olaraq) keçiriləcək.

<https://seabsymp.com/>
Simpozium e-poçt ünvanları: seabsymp@erzurum.edu.tr,
eminе.karacа.sulukoglu@erzurum.edu.tr,
Mesut AKYÜZ: +904445388 (2198

Орган Президиума Национальной академии наук Азербайджана

№ 26 (1423)

Пятница, 26 июля 2024 года

Сила в науке...
Низами Гянджеви

ELM
SCIENCE
Azerbaijan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin orqanı
Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

Газета выходит с 1984 года

Масштабное событие

Дни поэзии Вагифа - это выраженный языком поэзии и искусства большой праздник Азербайджана

18 июля перед Музейно-мавзолейным комплексом Моллы Панаха Вагифа в Шуше состоялось открытие Дней поэзии Вагифа, организованных Фондом Гейдара Алиева и Министерством культуры. В церемонии открытия приняли участие официальные лица государства и правительства, известные деятели науки и культуры республики, члены Союза писателей Азербайджана (СПА), молодые писатели, а также местные жители.

Выступивший на открытии первый секретарь Союза писателей Азербайджана, народный писатель Чингиз Абдуллаев отметил, что Дни поэзии Вагифа в этом году совпадают со многими знаменательными событиями. "Прежде всего, отмечу, что мероприятие нынешнего года впервые проходит после полного восстановления территориальной целостности Азербайджана и окончательной победы в Карабахской войне под руководством Верховного главнокомандующего Президента Ильхама Алиева. Кроме того, город Шуша объявлен "Культурной столицей исламского мира" на 2024 год. В этом году также исполняется 530-летие со дня

рождения гениального азербайджанского поэта и мыслителя Мухаммеда Физули и 90-летие Союза писателей Азербайджана. В нынешнем празднике поэзии принимают участие более 100 членов СПА", - заявил писатель.

Создатель литературной школы

О творчестве Моллы Панаха Вагифа на мероприятии рассказал президент НАНА академик Иса Габибейли. Он отметил, что Вагиф является одним из поэтов, создавших литературную школу в азербайджанской литературе. Также одним из главных моментов, отличающих его от предшественников, является то, что он впервые открыто и широко привнес в нашу литературу географию Азербайджана. "Его творчество связано, прежде всего, с азербайджанством. Во времена, когда советское правительство коварно проводило политику интернационализма в Карабахе, общенациональный лидер, выдающийся государственный деятель Гейдар Алиев воздвиг столь величественный Мавзолей Вагифа в Шуше, что еще раз подтвердило, что Карабах - это Азербайджан. В то же

время большое значение имеет восстановление Мавзолея Вагифа в Шуше, освобожденного под руководством Президента Ильхама Алиева. Возобновленные Дни поэзии Вагифа - это выраженный языком поэзии и искусства большой праздник Азербайджана, который становится краше день ото дня", - сказал президент НАНА.

Выступившие затем народный поэт Сабир Рустамханлы, председатель Совета печати Азербайджана, заместитель председателя СПА Рашид Меджид, секретарь СПА, поэт-переводчик Салим Бабулаоглу и председатель казахской секции СПА Барат Вусал поделились своими впечатлениями об уникальности города Шуша, ее необыкновенной природе, неповторимой красоте, о том, что Шуша стала местом проведения международных мероприятий, прочитали свои стихи.

Панель ученых НАНА

Отметим, что при участии сотрудников НАНА в рамках Дней поэзии Вагифа в Шуше была организована панель. На заседании, которое состоялось в зале "Бюльбюль" отеля "Шуша", прошла дискуссия на тему "Ка-

рабахнаме Национальной академии наук: успехи и предстоящие задачи".

На панели с основным докладом выступил академик Иса Габибейли. Он отметил, что после исторической Победы, одержанной под руководством Президента Азербайджанской Республики, победоносного Верховного главнокомандующего Ильхама Алиева в 44-дневной Отечественной войне в научно-исследовательских институтах, которые входят в состав отделений гуманитарных и общественных наук НАНА, изданы более тридцати монографий, книг, сборников статей и материалов конференций. "Книги и статьи учёных Академии наук, - заявил он, - издаются не только на азербайджанском, но и на турецком, английском, русском, арабском, немецком и испанском языках. Уже третий год сотрудники Института археологии и антропологии НАНА ведут археологические раскопки на освобожденных от оккупации территориях Карабаха. Также реализуются мероприятия по восстановлению сейсмических станций в регионе. В настоящее время близится к завершению первый этап работ, которые Республиканский центр сейсмологической службы при НАНА проводит на сейсмической станции Шуша-Дашалты".

Задачи на перспективу

Руководитель НАНА также отметил, что перед учёными стоят такие важные задачи, как создание подробной летописи Карабахской войны, глубокое изучение этнографии, фольклора и топонимики освобождённых от оккупации территорий. Помимо этого, одной из основных задач на перспективу является создание отделения или научного центра Академии наук в Карабахе, сотрудники которого будут проводить системные и комплексные научные исследования.

В ходе дискуссии выступили исполняющая обязанности вице-президента НАНА академик Говхар Бахшалиева, директор Института рукописей имени Мухаммеда Физули академик Тейmur Kerimli, главный научный сотрудник Института литературы имени Низами Гянджеви доктор филологических наук Эсмира Фуад, доктор филологических наук Эльман Гулиев, которые поделились своими мыслями и умозаключениями.

Затем доктор филологических наук Эсмира Фуад выступила с презентацией своих книг на тему Карабаха. Далее сотрудники Академии наук сфотографировались на память перед Мавзолеем Моллы Панаха Вагифа в городе Шуша.

Наша сила - в правде

стр. 10 ⇨

Почетное
членство

стр. 10 ⇨

Рупор правды

page 11 ⇨

A book titled
"The History of the
Establishment of ANAS:
1920-1945" was
presented to the public

page 12 ⇨

Вблизи города Шуша

Наша сила - в правде

Необходима программа, нацеленная на создание особой ноосферы, на единство энергии, разума и нравственности

В преддверии COP-29 в Институте философии и социологии НАНА идет активная подготовка к конференции "Социология социальных медиа и ИИ". В этом плане большую подмогу нам оказал II Шушинский медиафорум и, прежде всего, конечно, выступление на нем нашего Президента Ильхама Алиева.

По существу, его выступление показывает нам не только как бороться против ложных нарративов, дезинформации, но и указывает основные тенденции развития теории социальных медиа и использование искусственного интеллекта (ИИ) в этом, несомненно, важном деле.

Мы все помним, какую роль в нашей Великой победе сыграли 26 интервью главы нашего государства, а теперь настало время задуматься над тем, что и после победы дезинформации не становится меньше - правда, меняются подходы наших противников.

Центр силы - тюрки

Мы знаем, что наша сила в правде, но мы также должны понимать, как эффективно использовать технологии в этой идеологической борьбе с дезинфекцией, ложью. Выступление Ильхама Алиева, искренне, откровенно, с юмором и тактом рассказывающего миру о целях и задачах Азербайджана - это великолепный образец идеологической борьбы. От этой правды многое зависит и в развитии нашего понимания куда идет страна, и того, кто мы, каковы наши цели, как надо вести аргументированно споры и дискуссии.

С одной стороны, это борьба с ложью противника, а с другой - умение получать информацию, так сказать, из первых рук. Все мы помним месседж нашего Президента о национальной идеи - и вот он и есть самая точная информация о том, что нам предстоит сделать на этом пути.

Вначале о прогрессе Организации тюркских государств, которая в отличие от многих других демонстрирует стремительное развитие - мы слышим и видим многообразие контактов между государствами этой структуры, и наш лидер также видит, что эта организация становится и, в конечном итоге, станет центром силы. Вместе с тем он говорит о нас - как надо развивать наше государство и экономически, и политически, и социально. Азербайджанцы верят в своего Президента, после победы поверили и в свои силы, теперь мы знаем о целях и задачах, о синergии между национальной идеей и новым центром силы - Азербайджаном и Организацией тюркских государств. Это сложное дело, недаром в мире очень мало организаций такоготи-

па, но их сила может быть огромной: в переустройстве мира семья тюркских государств становится одним из векторов огромной силы.

Войти в высшую лигу

Теперь о COP-29, о сотрудничестве, энергетической безопасности, о переходе к зеленой энергетике, возможностях и проблемах.

Президент говорит о сотрудничестве в плане перехода к чистой энергетике, о том, что на этом пути много потенциальных проблем, которые можно решить, сотрудничая. По существу Азербайджан на COP-

В мире очень мало структур типа ОТГ, однако их сила может быть огромной: в переустройстве мира семья тюркских государств становится одним из векторов огромной силы

29 и будет стремиться установить формы такого сотрудничества. Важно, что это, несомненно, показывает нашу готовность в методологическом плане дать установку на сотрудничество ради перехода к новому типу отношений. Климатические угрозы, экология, множество проблем в здравоохранении, демографии и т.д. требуют новой повестки для сотрудничества. И заявка на нее, скорее всего, уже готова. На наш взгляд, необходима программа, воздействующая на сознание граждан планеты, зеленую идеологию мира, создание особой ноосферы, единство энергии, разума и нравственности.

Понятно, что эти вопросы неразрывно связаны с другими центрами силы, с их готовностью сотрудничать с Азербайджаном. В этом плане интересен посыл нашего Президента об отношениях с США, предстоящих там выборах нового президента - не секрет, что многое еще в этом мире зависит от этой страны.

Здесь мы также получаем новую объективную информацию как будем выстраивать эти отношения. Естественно, что этот тренд дополнен в выступлении Ильхама Алиева го-

товностью подписать мирный договор с Арменией, возможными вариациями в этом вопросе (отношения с Францией, ее политикой вооружения Армении, взаимодействие с малыми островными государствами, создание Фонда помощи им) и т.д.

Этот комплекс вопросов взаимосвязан, и его анализ дает множество надежд и предположений, как и куда идет процесс развития Южного Кавказа, Азербайджана в большом мире, какую роль должна занять в нем справедливость.

Глава нашего государства также подчеркнул, что основная цель всех его шагов, инициатив - это усиление страны, повышение ее экономической мощи, политической независимости, необходимости добиться включения Азербайджана в высшую лигу: в данном контексте важно отметить, что это включение предполагает, что наша страна не замыкается только рамками geopolитики Южного Кавказа и Евразии, а имеет в виду весь мир, Европу, Африку и др.

Рациональность современности

Понятно, что роль социальных медиа в мире растет, сегодня именно в них формируется современное социальное сознание, а также эмоции, справедливость, и то, что мы называем социальностью и рациональностью современности. Это и есть основная часть того, что называется предметом современной социальной теории и социологии. И выступление нашего лидера оказывается необходимым звеном в понимании этой новой реальности. Начинается процесс социальной междисциплинарности, развиваются новые теории - к примеру, мы видим единство между журналистикой, социальной теорией и политическими науками. Одновременно, социальные медиа - это и искусственный интеллект, и все, что связано с развитием того, что называется философией и социологией ИИ.

В нашей Национальной академии наук многое делается в этой сфере, только за последние два месяца состоялись две масштабные международные конференции о развитии ИИ - одна в нашем институте, другая - в Президиуме НАНА с участием зарубежных экспертов. Мы знаем, что мы используем искусственный интеллект в борьбе с дезинфекцией, но настало время еще большего расширения тематики борьбы с ней. Ведь только знание, полученное, в том числе, посредством ИИ, позволяет вести конструктивный диалог и с ним, и с миром.

Необходимо также учиться в еще большей степени использовать то, что называется необычным научным, социальным и идеологическим ресурсом нашего Президента в этой борьбе.

И, наконец, после его выступлений становится понятным, где находится основной ресурс развития общественных наук. Он - в создании единой платформы продолжающегося развития идеологии азербайджанства на новом этапе, в борьбе за включение в высшую лигу, которой, кроме всего прочего, необходима высокоразвитая наука и идеология.

Ильхам МАМЕДЗАДЕ, директор Института философии и социологии НАНА профессор

НАНА и AFAD устанавливают сейсмическую станцию в Дашалты

Президент НАНА академик Иса Габибейли на месте ознакомился с работами на скважинной сейсмической станции Шуша-Дашалты, которая впервые устанавливается на освобожденных от оккупации территориях.

Генеральный директор Республиканского центра сейсмологической службы (РЦСС) при Национальной академии наук Азербайджана член-корреспондент НАНА Гурбан Етирмиши подробно рассказал о проводимых на станции работах. Также он представил проект Регионального центра комплексного сейсмического мониторинга по Карабаху и Восточному Зангезуру, который будет создан на базе станции.

На низком старте

Отмечалось, что первый этап работ на сейсмической станции Шуша-Дашалты близится к завершению. Вот уже нескольких дней зарегистрированные здесь первичные данные направляются в Бюро исследований землетрясений РЦСС, а в центре начался процесс регистрации и анализа данных, а также дальнейшего прогнозирования. В ближайшие дни в окрестностях сейсмической станции Шуша-Дашалты начнутся работы по созданию служебно-технической инфраструктуры, ремонту дороги и закладке зеленых насаждений.

Поделившись своими мыслями о проекте создающемся на базе станции Регионального центра комплексного сейсмического мониторинга по Карабаху и Восточному Зангезуру, руководитель НАНА подчеркнул необходимость возведения вокруг станции поддерживающих стен и создания соответствующих условий труда, поручил ускорить работы по сдаче центра в эксплуатацию.

Отметим, что скважинная сейсмическая станция Шуша-Дашалты и Региональный центр комплексного сейсмического мониторинга по Карабаху и Восточному Зангезуру на ее базе устанавливаются совместно Агентством по ликвидации последствий стихийных бедствий и чрезвычайных ситуаций Министерства внутренних дел Турецкой Республики (AFAD) и Республиканским центром сейсмологической службы при НАНА.

Республиканский центр сейсмологической службы при НАНА установит на освобожденных от оккупации территориях Карабаха и в Восточном Зангезуре 8 сейсмических станций.

Почетное членство

НАНА избрана членом еще одной влиятельной международной научной организации - Межакадемического партнерства (InterAcademy Partnership, IAP).

Центральный офис IAP, объединяющего большинство академий наук, функционирующих на 5-ти континентах мира, находится в городах Триест (Италия) и Вашингтон (США).

В 2023-2024 гг. главное научное ведомство нашей страны было избрано в Международный научный совет (ISC), Ассоциацию академий наук и научных сообществ Азии (AASSA) и Союз евразийских университетов (EURAS).

Elm-Наука-Science: история длиною в 40 лет

Научная журналистика принципиально отличается от политической тем, что в науке есть объективная истина

В 1984 году в типографии издательства "Коммунист" (ныне "Азербайджан") вышел в свет первый номер печатного органа Президиума, партийного, комсомольского и объединенного профсоюзного комитетов Академии наук Азербайджанской ССР - газета Elm. В первые годы она выходила на азербайджанском и русском языках, а с недавних пор одна страница полностью занята текстами и на английском языке.

В первом номере газеты, который увидел свет 1 ноября, были опубликованы статьи под рубриками "Открытия и изобретения", "Наука и производство", "Азербайджанские ученые за рубежом", "Научные и технологические новшества". Они вызвали большой интерес читателей, как, впрочем, и само издание, ставшее большим событием в жизни республики: с выходом газеты руководство тогдашней АН поздравили известные представители общественности и учеными как Азербайджана, так и союзных республик, среди них были академик Мирза Ибрагимов, лауреат Ленинской премии Фарман Салманов, профессор Чингиз Гусейнов, известные космонавты Владимир Ляхов, Леонид Попов и др.

Информация достоверная и актуальная

В течение всех сорока лет, что научная газета выходит в свет, она не отступает от своей главной цели - информировании общественности о событиях в главном научном ведомстве страны - НАНА, а также о деятельности научной диаспоры за рубежом, представляющих нашу страну в глазах мировой научной общественности.

Elm-Наука-Science - еженедельная газета для профессионалов в области научной и преподавательской деятельности, информационных технологий, а также специалистов по управлению в сфере науки и образования. Являясь единственным изданием в своем роде, она публикует новости из научно-исследовательских институтов Министерства науки и образования, высших учебных заведений (вузовская наука), материалы об актуальных проблемах научно-образовательного сообщества, мнения авторитетных лиц и руководителей в области фундаментальной и прикладной науки, образования и специалистов по управлению в этих сферах, рассказы об ученых и научных коллективах.

Кроме того, газета публикует объявления и условия различных конкурсов, грантов, стипендий, сведения об инновационных проектах, работе электронных библиотек, уведомления о конференциях, симпозиумах и семинарах.

Средства массовой информации (СМИ) играют ключевую роль в формировании общественного мнения, информировании граждан и развитии демократических процессов. Их значимость невозможно переоценить, поскольку они выступают не только источником информации, но и катализатором социальных изменений.

СМИ прошли долгий путь от первых печатных изданий до современных цифровых платформ. История азербайджанской журналистики начинается с газеты Экинчи, которая впервые увидела свет 22 июля 1875 года благодаря усилиям выдающегося просветителя, публициста и общественного деятеля Гасана бека Зардаби. Это издание стало первым образцом национальной прессы и сыграло значительную роль в распространении просветительских идей среди азербайджанского народа.

Экинчи стала настоящим сеятелем знаний. Несмотря на жесткую цензуру со стороны царской администрации, газета отличалась смелым продвижением демократических идей. Она стала трибуной для вы-

В 2016 году печатный орган Академии наук, способный поддерживать читательский потенциал в эпоху современных информационных и коммуникационных технологий, вошел в состав Совета прессы Азербайджана.

По мнению читателей, публикуемая в Elm-Наука-Science информация о возможностях для научно-исследовательской, образовательной и инновационной деятельности по сравнению с аналогичными материалами в других СМИ (как правило, эпизодического характера), - наиболее полная, достоверная и актуальная. А главный редактор издания доктор философии по филологии Агагусейн Шукюров считает, что

го, и чтобы выбрать из них важные и объяснить их обществу, нужны научные журналисты".

Научная журналистика принципиально отличается, скажем, от политических репортажей тем, что в науке есть объективная истина. Главная задача научной периодики - распространение научного знания. В то же время сегодня именно научные газеты и журналы способны содействовать выполнению одного из приоритетов государственной политики нашей страны - необходимости увеличения уровня присутствия отечественной науки в глобальном научно-информационном пространстве и повышения уровня ее влияния в мире.

Издание научной периодики является необходимым элементом в инфраструктуре научной коммуникации, учитывая оперативность и возможность издания небольшим печатным тиражом

этим самым и определяется стабильное положение издания на рынке специализированной информации.

Присутствовать в глобальном пространстве

"Кроме того, - говорит Агагусейн Муллим, - научная журналистика - это способ общения ученых с обществом об открытиях и важности научных исследований на понятном языке. Научные журналисты стараются делать науку популярным направлением человеческой деятельности, ведь наука не стоит на месте, а человечество хочет знать как можно больше о природе вещей и объяснить необъяснимое. Научных открытий стало очень много

развитие новых моделей научной коммуникации, активно поддерживающих парадигму открытой науки (Open Science) и являющихся ее фундаментом, стремится не только к достижению неограниченного и бесплатного доступа к результатам научных исследований в Интернете. Оно содействует, с одной стороны, выполнению глобальных задач - популяризации науки, контролю научных сообществ за качеством публикаций ученых, развитию междисциплинарных исследований, усовершенствованию политики научного рецензирования, с другой - улучшению качества газет и их конкурентоспособности на международном уровне.

Издание научной периодики является необычайно важным и необходимым элементом в инфраструктуре научной коммуникации, учитывая оперативность и воз-

можность издания небольшим печатным тиражом.

Писать о сложном надо просто

Конечно, писать о науке - не самый легкий труд, ведь надо соблюсти главный принцип научной журналистики: писать о сложном просто. И писать так, чтобы не только источник информации признал текст годным для публикации (это понятно, он в теме), но и простой обычай (студент-рабочий-школьник) заинтересовался, задумался о написанном, статья об ученых должна вызывать у человека уважение к научному труду.

Научная журналистика поддерживает интеллектуальный уровень общества и рассказывает, на что государство тратит деньги. Кроме того, показывает людям, которые часто заявляют, что у нас плохая наука, что на самом деле наши ученые весьма эффективно работают, проводят интереснейшие исследования, которые в дальнейшем помогают людям лучше жить.

Несмотря на то, что Азербайджан - независимое государство, русский язык здесь по-прежнему сохранил свои позиции, став как бы связующим звеном между нами и бывшими республиками СССР. В академической газете это объясняют просто: международная деятельность НАНА весьма активна с научным сообществом СНГ, она заслуживает внимания хотя бы потому, что у нас общее прошлое, и вычеркивать наработанное вместе неразумно, наоборот - надо находить важные для всех нас общие темы и вместе развивать их, что, впрочем, и происходит практически во всех институтах НАНА - речь идет о проектах с академиями наук Узбекистана, Беларуси, Туркменистана, Казахстана, Кыргызстана и др.

Относительно недавно одна из страниц газеты перешла на английскую версию, и к Elm-Наука добавилось еще одно слово - Science. Это была инициатива самого президента НАНА академика Исы Габибейли. И этому тоже есть объяснение - международная деятельность НАНА давно перешагнула рамки постсоветского пространства. И сейчас в ее партнерах - ведущие научно-образовательные центры дальнего зарубежья, Европы, США.

По данным последних исследований, такой профессии, как журналист, к 2030 году не будет. Говорят, нас заменят гаджеты - мгновенный выброс информации. Но вряд ли это случится так скоро, ведь наше общество многослойно и то, что будет понятно для академика, вряд ли в той же степени будет воспринято школьником младшего возраста. И как тут обойтись без интерпретации?

Галия АЛИЕВА

Рупор правды

Азербайджанской национальной прессе - 149 лет

дающихся просветителей того времени, оказывая значительное влияние на формирование общественного и политического мышления. Помимо этого, Экинчи сыграла исключительную роль в продвижении азербайджанского языка, что способствовало национальному пробуждению и формированию литературного языка.

Развитие медиа в Азербайджане всегда находилось в центре внимания государства. С 1993 года, с приходом к власти общенационального лидера Гейдара Алиева, начались коренные реформы, охватившие все сферы общественной жизни, в том числе и в сфере медиа. В результате этих реформ были устранины цензура и другие искусственные преграды на пути свободы слова и информации, создана прогрессивная законодательная база, регулирующая деятельность медиа. Эти меры способствовали ук-

реплению экономической независимости медиа и усилению их роли в построении гражданского общества.

В условиях современных глобальных политических изменений медиа стало неотъемлемой частью повседневной жизни каждого человека. В Азербайджане созданы все условия для деятельности оперативной, объективной и беспристраст-

ной прессы. В стране функционируют многочисленные печатные и виртуальные СМИ, ведется активное развитие информационных технологий, поддерживается деятельность социальных сетей и интернет-журналистики.

Глава государства всегда подчеркивает важность развития независимой прессы. Под его руководством осуществляется адаптация законодательства в области медиа к современным требованиям. Созданное на базе Фонда господдержки развития средств массовой информации Агентство по развитию медиа четко регулирует организацию деятельности информационных средств, определяет правовые и экономические основы их работы, а также обеспечивает безопасность информационного пространства.

Реформы в области медиа направлены на улучшение законодательной базы, повышение оперативности и профессионализма журналистики, устранение негативных явлений в обществе, расширение международных связей и создание совместных платформ с дружественными странами.

Elm-Наука

SCIENCE

Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

A book titled "The History of the Establishment of ANAS: 1920-1945" was presented to the public

A presentation ceremony for the book titled "The History of the Establishment of ANAS: 1920-1945," authored by Zemfira Hajiyeva, the head of the Scientific Heritage Department of the Presidium's administration and a doctor of historical sciences, was held at the Central Scientific Library of ANAS. The book is published in Russian.

The event was attended by Academician Isa Habibbeyli, the president of ANAS, vice-presidents of ANAS, parliamentarians of the Milli Majlis, representatives of the state and scientific community, heads of media, and other distinguished guests.

Academician Isa Habibbeyli, the president of ANAS, opened the event with a speech in which he announced that in March 2025, the Azerbaijan National Academy of Sciences will celebrate its 80th anniversary. He noted that a commission has been created by the Presidium of ANAS and an event plan has been approved to organize the jubilee at a high level. He said that in the event plan, specific tasks were assigned to the scientific departments of ANAS and a preliminary schedule of events to be held in connection with the 80th anniversary of the Academy was established. Additionally, a meeting was convened with the participation of members of the Presidium of ANAS and department heads of the administration of the Presidium to discuss and finalize preparations for the upcoming anniversary celebration.

"The presentation of the book "The History of the Establishment of ANAS: 1920-1945" is of great importance as one of the first events dedicated to the 80th anniversary of the Academy"-said Academician Isa Habibbeyli. He added that the author of the book, Zemfira Hajiyeva, specializing in the history of science, has conducted significant research on Azerbaijani history.

The head of ANAS stated that the book presented to the public is dedicated to the least studied periods of the Academy, systematically investigating the history of the establishment of the Academy in detail.

Academician Isa Habibbeyli noted that the author Zemfira Hajiyeva, conducted research among valuable documents and materials stored in various archival funds of ANAS, including those in Georgia, Russia, and Azerbaijan. She systematically organized and incorporated these materials into her research. In the book, dozens of scientific sources were studied by Zemfira Hajiyeva for the first time from the perspective of the history of science. She enriched our archive with the materials she obtained.

According to the head of ANAS, the book is an outstanding scientific source that allows one to study the history of the establishment of the Academy of Sciences and to familiarize oneself with the activities of prominent figures of Azerbaijani science. Its publication in Moscow in Russian holds significant importance in terms of presenting Azerbaijan science to the global scientific community.

In conclusion of his speech, Academician Isa Habibbeyli said that research related to the 80th anniversary of ANAS has commenced, and for the first time, all the Charters of ANAS, starting from 1923 until the present day, have been published.

Next, Vice-President of ANAS, Academician Irada Huseynova, made a speech and highlighted that the main section of the book is dedicated to the Department of Biological and Medical Sciences. The publication includes materials related to the institutes of this department, the natural sciences sector, research conducted in these institutions, their scientific achievements, as well as studies on the flora of the Caucasus, zoology, biology, and more. Additionally, it provides information on the establishment of the Central Botanical Garden and the history of the Institute of Dendrology.

Academician Irada Huseynova emphasized that the book dedicated to the history of ANAS development is a valuable resource for scholars, and she stressed the importance of publishing it in Azerbaijani language as well.

Other well-known scientists of Azerbaijan also made speeches at the event highlighting the essential role of the book.

In the end, Zemfira Hajiyeva, the author of the book, the head of the Scientific Heritage Department and a doctor of historical sciences made a speech at the meeting and expressed her gratitude to the organizers and attendees of the event.

It should be noted that the scientific consultant for the book "The History of the Establishment of ANAS: 1920-1945" is Academician Isa Habibbeyli, the President of ANAS.

The next Vagif Poetry Days have started in Shusha

On July 18, the Vagif Poetry Days were opened in front of the museum-mausoleum complex of Molla Panah Vagif in Shusha. The Vagif Poetry Days are organized by the Heydar Aliyev Foundation and the Ministry of Culture. The opening ceremony was attended by state and government officials, well-known scientific and cultural figures of the republic, members of the Azerbaijan Writers' Union, young writers, poets, and, for the first time, local residents.

People's writer Chingiz Abdullayev, the first secretary of the Azerbaijan Writers' Union, spoke at the opening ceremony and expressed his happiness at participating in such a significant event in Shusha. He noted that this year's Vagif Poetry Days coincide with many important events:

"First of all, let me underline that this year's event is the first poetry celebration held after the complete restoration of Azerbaijan's territorial integrity and the final Victory in the Karabakh War under the leadership of the Supreme Commander-in-Chief, President Ilham Aliyev. Additionally, the city of Shusha has been declared the "Cultural Capital of the Islamic world" for 2024. This year also marks the 530th anniversary of the great Azerbaijani poet and thinker Muhammad Fuzuli, and the 90th anniversary of the Azerbaijan Writers' Union. More than 100 members of the Azerbaijan Writers' Union are participating in this year's poetry celebration."-said the writer.

Academician Isa Habibbeyli, president of ANAS, made a speech at the event, highlighting the creativity of Molla Panah Vagif. He noted that Vagif is one of the poets who established a literary school in Azerbaijani literature. This is a rare achievement that not every writer experiences. One of the main

aspects that distinguishes Vagif from those before him is that he was the first to bring the geography of Azerbaijan openly and widely into the literature.

Isa Habibbeyli highlighted that during a time when the Soviet government was insidiously promoting the internationalist movement and policy in Karabakh, the National Leader, an outstanding statesman Heydar Aliyev erected a magnificent mausoleum for Vagif in Shusha, marking Karabakh as an integral part of Azerbaijan. He emphasized that the restoration of Vagif's mausoleum in Shusha, which was liberated under the leadership of President Ilham Aliyev, is of great importance. He added that the Vagif Poetry Days is a grand celebration of Azerbaijan, which is becoming more beautiful day by day under the leadership of President Ilham Aliyev, expressed through poetry and art. He expressed his gratitude to the organizers of the Vagif Poetry Days for this wonderful event.

People's writer Elmira Akhundova spoke about National Leader Heydar Aliyev's commitment and dedication to the Azerbaijani language and literature. She noted that even during the hardest times of the Soviet period, Heydar Aliyev provided the impetus for the preservation and growth of national thought and the idea of Azerbaijanism.

Parliamentarian Fazil Mustafa, People's writer Sabir Rustamkhanli, Chairman of Azerbaijan Press Council Rashad Majid, secretary of Azerbaijan Writers' Union, writer and translator Salim Babullaoglu and Chairman of the Kazakh section of Azerbaijan Writers' Union Barat Vusal spoke about the history of museum-mausoleum complex and international events held charming Shusha city.

The event concluded with poetic performances and a concert.

Редакционная коллегия:

Иса Габибейли, Ариф Гашимов, Дильгам Тагиев,
Ибрагим Гулиев, Наргиз Пашаева, Расим Алигулиев, Тофик Нагиев,
Ирада Гусейнова, Говхар Бахшалиева, Джамиль Алиев,
Исмаил Гаджиев, Фуад Алиев

Главный редактор: Арагусейн Шукюров

Адрес: Баку, AZ 1001,
ул. Истиглалийят, 30, Президиум НАНА
e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Тираж: 2000